Basne i basničnost u književnom opusu Nade Zidar-Bogadi

Forić, Elena

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:099974

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

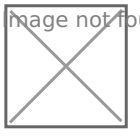

Repository / Repozitorij:

Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository

Image not found or type unknown

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Elena Forić

Basne i basničnost u književnom opusu Nade Zidar-Bogadi

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Basne i basničnost u književnom opusu Nade Zidar-Bogadi

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Dječja književnost

Mentor: doc. dr. sc. Maja Verdonik

Student: Elena Forić

Matični broj: 0303045557

U Rijeci,

srpanj 2019.

ZAHVALA

Ovom prilikom veliku zahvalnost želim iskazati dragoj mentorici koja mi je pružila podršku prilikom pisanja diplomskog rada te uvijek spremno i rado pomagala svojim savjetima.

Posebnu zahvalnost iskazujem svojoj cijeloj obitelji koja je vjerovala u mene te me podržavala tijekom svih godina mog studiranja.

Najveću zaslugu i zahvalu pripisujem svojim roditeljima koji su me bez obzira na teške ili sretne trenutke uvijek podržavali i vjerovali u mene.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentoricom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Vlastoručni potpis:

_____

Sažetak

Tema ovog diplomskog rada je basne i basničnost u književnom opusu Nade Zidar-Bogadi. Rad donosi teorijski sadržaj o postanku i razvoju basne te detaljnu analizu basni i književnih djela s elementima basničnosti književnice Nade Zidar-Bogadi. Basna kao vrlo stara književna vrsta nastala je iz čovjekove potrebe za moralno-etičkim životom. Najveća vrijednost basne sadržana je u moralnoj pouci, odnosno ideji koja je dana kroz jednostavnu i slikovitu fabulu. Govorimo li o basnama suvremene književnice Nade Zidar-Bogadi, naglasak je na modernim basnama koje se u određenoj mjeri razlikuju od tradicionalnih načina pisanja basni. Autorica nam kroz likove i njihove osobine otkriva smisao i glavnu pouku pojedine basne. Nada Zidar-Bogadi osim basni stvara i druge književne vrste kao što je igrokaz, pjesme, slikovnice te priče. Ono što je veoma važno istaknuti jest da se u drugim književnim vrstama književnice mogu uočiti elementi basničnosti gdje su životinje prikazane sa ljudskim osobinama. Ključne riječi: basna, basničnost, Nada Zidar-Bogadi, dječjeknjiževna animalistika

Abstract

The subject of this graduate thesis is the fables and fables elements of the literary work of Nada Zidar-Bogadi. The paper provides theoretical content on postgraduate and developmental fables and a detailed analysis of fables and literary works with elements of the fables of the writer Nada Zidar-Bogadi. Fables as a very old literary originated from human need for a moral-ethical life. The greatest value of the fable is contained in the moral teaching, i.e. the idea that was given through a simple and imaginative fable. We are talking about the fables of contemporary writer Nada Zidar-Bogadi, the emphasis is on modern fables that are to a certain extent different from the traditional ways of writing fables. The author tells us the meaning and main lesson of fable through the characters and their traits. Nada Zidar-Bogadi besides the fables also creates other literary genres such as play, poems, picture books and stories. What is very important to point out is that in other literary types of writers we can observe the elements of fable where animals are depicted with human traits.

Keywords: fable, fable elements, Nada Zidar-Bogadi, animal stories for children

SADRŽAJ

1. UVOD 1
2. BASNA 2
2.1. Postanak i razvoj basne 2
2.2. Razvoj basne u Hrvatskoj 5
2.3. Osnovne značajke basne 6
2.4. Likovi i teme u basnama 8
2.5. Basna i priče o životinjama 9
2.6. Slikovnice s basnama 10
3. BASNA U RAZREDNOJ NASTAVI 13
3.1. Vrijednost basne u nastavi 13
3.2. Moralno-idejna vrijednost basne 14
3.3. Odgojno-obrazovni zadaci 15
3.4. Razumijevanje basne 16
3.5. Važnost emocionalne pripreme 17
3.6. Pristup obradi basne u nastavi 18
4. NADA ZIDAR-BOGADI 20
4.1. Život i stvaralaštvo 20
4.2. Sretan cvrčak 22
4.2.1. Najljepši cvijet 23
4.2.2. Talentirana žaba 25
4.2.3. Najbolji gospodar 26
4.2.4. Sretan cvrčak 27
4.2.5. Osvetoljubiva muha 29

4.2.6. Prijatelji 30
4.2.7. Cvrčak slikar 32
4.2.8. Kokoš i pšenično zrno 33
4.2.9. Rođendan Gljive Ludare 34
4.3. Lopoč priče 35
4.3.1. Kiša je moja prijateljica 35
4.3.2. Sretan cvrčak 38
4.3.3. Marsovac iz moje ulice 42
4.4. Karakteristike basni Nade Zidar-Bogadi 43
5. ELEMENTI BASNIČNOSTI U DJELIMA NADE ZIDAR-BOGADI 45
5.1. Igrokazi 45
5.1.1. Kokoš kod frizera 46
5.2. Poezija 52
5.2.1. Plavi san 52
5.3. Slikovnice 56
5.3.1. Volite li životinje? 56
6. ZAKLJUČAK 60
7. LITERATURA 62
Prilozi 64

1. UVOD

Basna je veoma stara književna vrsta koja pruža velike mogućnosti odgojno-obrazovnog djelovanja. Rad sadrži opći teorijski pregled o postanku i razvoju basne te njezine osnovne značajke. Tema diplomskog rada, odnosno poseban naglasak je na basnama suvremene književnice Nade Zidar-Bogadi.

Razmišljajući o temi svog diplomskog rada, polazila sam od činjenice da je za djecu veoma važno koju ćemo literaturu postaviti pred njih. Najveća vrijednost basne sadržana je upravo u moralnoj pouci, zapravo ideji koja je dana kroz jednostavan i slikovit tekst. Čitajući basnu dijete obogaćuje svoj rječnik, emocionalno doživljava tekst, a što je najvažnije uči o životu te o međuljudskim odnosima. Drugim riječima, dječji interesi za basnu su dobrim dijelom interesi za čovjeka i one životne pojave u kojima se čovjek nalazi. Suvremena književnica Nada Zidar-Bogadi uz velik i raznolik opus književnih djela, svoje je stvaranje posvetila i pisanju basni. Ono što me najviše zainteresirano kod navedene književnice jest činjenica da bez obzira na onu ustaljenu i nama poznatu kompoziciju i formu basne, Nada Zidar-Bogadi nastojala je u svojem radu osuvremeniti basnu te na taj način basnu još više približiti djeci mlađeg školskog uzrasta.

Cilj diplomskog rada je analizirati basne književnice Nade Zidar-Bogadi te prikazati basničnost u ostalim književnim vrstama koje je navedena autorica stvarala. Osnovni elementi basne su moralna pouka, animalistički motivi te prikazivanje moralnih osobina čovjeka kroz likove životinja. Upravo ti elementi basničnosti prepoznati ćemo u djelima književnice Nade Zidar-Bogadi koja ne pripadaju basni kao književnoj vrsti. U radu se analiziraju obilježja i način pisanja književnice. Pisanje diplomskog rada podrazumijeva proučavanje stručne literature vezane uz navedenu temu te čitanje i analiziranje književnih djela.

2. BASNA

Basna predstavlja sintezu umjetnosti i kritike. Ono umjetničko proizlazi iz pokušaja da se na jednostavan način pruži čitaocu čitava mala drama sa zapletom, kulminacijom i raspletom. Umjetničko su i dramski ocrtani likovi odnosno životinje kao predstavnici različitih kategorija i tipova ljudi. Kritička komponenta proizlazi iz činjenice da su u basni sažete životne suprotnosti; dobro se suprotstavlja zlu, moralno se suprotstavlja nemoralnom (Crnković, 1986). „Što je, dakle, basna? Basna je priča u prozi ili stihovima – redovito kratka – u kojoj glavnu ulogu igraju životinje (katkad i biljke ili stvari) prikazane s ljudskih svojstvima (govor, shvaćanja, težnje) koja imaju svoju podlogu u naravi tih životinja (lukava lija) ili im ih ljudi pridaju (glupi magarac), te basna na taj način preko životinja, namještajući uvijek nekakvu pouku, prikazuje ljude“ (Crnković, 1986: 168).

Prema Čubeliću (1980) „naziv basna nije potpuno objašnjen, no smatra se da je njeno prvobitno značenje bilo: riječ, govor; čarobna izreka, magija; fabula, bajka“ (Čubelić, 1980: 77). Postoje mnoge definicije basne, ali ono što sigurno možemo reći jest da je basna samo prividno vezana uz životinjski svijet, a zapravo se odnosi na ljude, društvo te na njihove međusobne odnose. „Njeni protagonisti, pod svojim krznom i perjem, krljuštima ili oklopima, skrivaju svoju ljudsku ćud, metaforizirani su predstavnici ljudskog roda, opterećeni svojim strastima i porivima, dobrotom i zloćom, lukavstvom ili glupošću, nasilnošću ili smjernošću, trudoljubljem ili lijenošću, sebičnošću ili dobrodušjem“ (Turjačanin, 1973: 117).

Basna je mnogima zanimljiva za čitanje upravo iz razloga jer je prisutna ironija te humor. „Budući da basna ismjehuje ljudske nedostatke i mane, služi se sredstvima komičnog izražavanja, ona je mala komedija“ (Rosandić, 1986: 663).

2.1. Postanak i razvoj basne

Basna kao vrlo stara književna vrsta nastala je iz čovjekove potrebe za moralno-etičkim životom. U basnama kao likovi nastupaju životinje te su životinje glavni nosioci radnje. Zašto? Odgovor na ovo pitanje zahtjeva osvrt u daleku prošlost. Još u najranijim

vremenima čovjek je bio u stalnom dodiru sa životinjama. Koristio je njihovo meso za hranu, kožu za odjeću. Čovjek se morao čuvati životinja i vješto ih izbjegavati, ali s druge strane njihova egzistencija uvelike je ovisila upravo o njima, a i danas čovjekova ovisnost o životinjama je velika. Stalan dodir čovjeka i životinje naveo je čovjeka na zanimanje za životinju, ali ne samo kao izvora egzistencije (Crnković, 1986). S razvojem društva te u vrijeme feudalnog i robovlasničkog poretka, narod je živio veoma skromno i siromašno. Iz tog razloga narod je bio nezadovoljan te u stalnoj neravnopravnoj borbi pa mu je jedino oružje protiv nepravde bilo vlastito snalaženje i mudrost. Proizvod svega navedenog jest da čovjek stvara pripovijetke u kojima putem doživljaja sa životinjama kritizira predstavnike klase koja je vladala u to doba (Lagumdžija, 2000).

„Nije stoga čudo što se likovi životinja javljaju u prvim čovjekovim likovnim ostvarenjima (spilja Altamira), što se javljaju u mitologijama (bogovi u liku životinja) i što se bogovima životinje prinose kao žrtve, što se u primitivnim plesovima i primitivnim igrokazima oponašaju životinje i što se životinje neprestano susreću u narodnim pričama svih naroda i svih vremena“ (Crnković, 1986: 167). Basna kao književna vrsta predstavlja jedan viši stupanj prikazivanja životinja. Uvelike se razlikuje prikazivanje životinja u mitovima i bajkama. U bajkama i najranijem pučkom slikarstvu nalazimo istinske životinje. Bez obzira na povezanost s mitološkim poimanjem svijeta, životinje su uvijek životinje. Zabunu možda izaziva činjenica da u bajkama životinje također govore, ali s tom razlikom što te životinje govore svojim jezikom koji samo odabrani ljudi mogu razumjeti (njemuški jezik). S druge strane, u basnama, životinje, biljke, a i predmeti govore i ponašaju se kao ljudi (Crnković, 1986).

Postojanje basne sasvim je logično. Ona je sinteza dugotrajnog životnog iskustva. Sam jezik obiluje nebrojenim primjerima koji na to upućuju. Uvijek kažemo: „lukav kao lisica“, „borben kao lav“ i slično. Na pitanje gdje je i kada nastala basna ne možemo sa sigurnošću odgovoriti. U svim povijestima književnosti Grk Ezop zauzeo je mjesto tvorca i oca basne. Postoje brojne teorije da su Ezopove basne bile temelj basne kao književne vrste koju su preuzeli danas poznati basnopisci. U Grčkoj, Ezopove basne služile su kao osnova za učenje pisanja i čitanja te za učenje o temelju ljudskog ponašanja. Također njegove basne služile su i kao sredstvo u političkim borbama i govorničkim raspravama (Zima, 2001 prema Ezop i dr., 2001). Međutim, u literaturi se

navodi kako je basna nastala davno prije Ezopa, u dalekoj prošlosti. Na osnovu brojnih zapisa, neko se vrijeme tvrdilo da je domovina basne Indija (Crnković, 1986). Pronađena je zbirka indijskih basni koje potječu iz 5. stoljeća a one nose naziv *Pančatantra*. U samom uvodu zbirke navedeno je kako je razlog njezina nastajanja ukazivanje na društvene odnose te stjecanje političkog umijeća koje je nedostajalo tadašnjim kraljevima i ljudima na visokoj društvenoj ljestvici. Iz navedenog možemo vidjeti da je basna uistinu pisana kako bi podučavala čitatelje društvenom ponašanju. Basna je čitatelje podučavala modelima ponašanja koji su prihvatljivi ili neprihvatljivi (Zima, 2001 prema Ezop i dr., 2001).

Za Ezopa se smatralo da svoje basne nije napisao, nego ih je prepričao u prozi. Usmenom predajom basne se prenose s koljena na koljeno. Tijekom vremena pripovijedanja i prepričavanja basne ipak se sačuvalo Ezopovo ime te se s njime povezuje sama vrsta basne(Zima 2001 prema Ezop i dr., 2001). Odstupanja od izvornih basna bila su neminovna tokom vremena. Međutim za basnu se može sa sigurnošću reći da pripada redu književnih vrsta koja se od svog postojanja do danas najmanje mijenjala: motivi su uvijek isti. Uzmemo li u obzir bilo koji zbornik basni počevši od Ezopa do njegovih nastavljača: Fedra, Lessinga, Krilova, La Fontainea, Dositeja, Reljkovića i mnogih drugih, možemo se uvjeriti u to (Sironić, 1978 prema Ezop 1978).

Osim poznatih, starih zbornika basni, u pisanju basne okušali su se i brojni danas poznati basnopisci te njihove basne čitamo i danas. Osobito poznati basnopisac je Jean de La Fontaine koje je djelovao u 17 stoljeću. Jean de La Fontaine preuzeo je ezopovski način pisanja basni i tematiku, a napisao je čak dvanaest knjiga basni u obliku stiha. Nešto kasnije basne je pisao i njemački filozof i dramatičar Gotthold Ephraim Lessing kojem je basna bila alat za jasno kritiziranje tadašnjeg društva. Također, na narodnom ruskom jeziku basne je pisao i ruski književnik Ivan Andrejevič Krilov koji je svojim djelima postigao veliku popularnost u narodu (Zima, 2001 prema Ezop i dr., 2001).

Prema Blažetinu (2003) „budući čovjek nije shvaćao, a ne shvaća ni danas životinjski svijet, jednostavno ga prikazuje kao da funkcionira poput ljudskoga, nameće svoju sliku svijeta i životinjama. Možda su upravo na taj način nastale prve basne“ (Blažetin, 2003: 12).

2.2. Razvoj basne u Hrvatskoj

U Hrvatskoj su se također prevodile basne s drugih jezika. Primjerice autori Mavro Vetranović, Petar Hektorović, Ignjat Đurđević i mnogi drugi čitali su basne na latinskome i grčkome jeziku te ih prevodili. Matija Antun Reljković preveo je *Pančatantru* s francuske prerade, a obradio je i Ezopove basne te naknadno i objavio. On nije bio jedini koji je preradio i objavio preradu zbirke Ezopovih basni već su to radili i mnogi drugi. Ipak, prvi cjeloviti *Zbornik Ezopovih basni* objavljen je 1951. godine u prijevodu Milivoja Sironića (Zima, 2001 prema Ezop i dr., 2001).

Najpoznatiji hrvatski basnopisci su Ivana Brlić-Mažuranić i Gustav Krklec. Ivana Brlić-Mažuranić pisala je basne u obliku stiha. Basne su bile duže te su imali strukturu drame, dok je Gustav Krklec pisao kratke basne od svega nekoliko stihova. Upravo zbog toga što su basne Gustava Krkleca bile toliko kratke nazivamo ih telegrafskim basnama. „Teoretičari su se pitali mogu li se *Telegrafske basne* zvati basnama s obzirom da su do Krkleca najkraće basne imale osam stihova. Sam im je Krklec odgovorio sljedećom rečenicom: U naše doba tehničkih dostignuća htio sam da formu basne prilagodim duhu vremena. Tako su nastale ove kratke basne kojima sam dao općenit naslov … telegrafske. Nijedna ne sadrži više od četiri stiha“(Zalar, 1979: 84).

Prema Zalar (1991) „telegrafske su basne, dakle, pjesničke minijature od četiri vrhunski dotjerana stiha, uvijek pune duhovitosti i humora, a ponekad kritične i ironične, ali bez moralnih prodika, a skoro uvijek u obzoru dječjega iskustva i promišljanja svijeta“ (Zalar, 1991: 125).

Gustav Krklec prve basne je objavio 1952. godine. Napisao je velik broj basni od kojih pojedine sadrže ezopovsku tematiku i motive, a velik broj basni su nešto potpuno novo i originalno. „Motivi su u njegovim basnama opći, zajednički svim basnopiscima, međutim novi motivi u njima vezani su za suvremena dostignuća (viza, motor, telefon itd.) Motive koje je Krklec preuzeo iz tradicionalne basne (*Majmun i naočale, Vuk i janje, Lisica i gavran* itd.) lako je prepoznati i uočiti, ali kad u neke u njih unese suvremene elemente, oni postaju novi; tako puž traži mirovinu, a ne dobiva je jer ima kuću“ (Lagumdžija, 2000: 19). Basne Ivane Brlić-Mažuranić objavljene su tek nakon njezine smrti u knjizi *Bajke i basne*, a objavljivane su i u časopisima. Uglavnom su sve basne Ivane Brlić-Mažuranić prerade već poznatih ezopovskih tema. Možemo izdvojiti

jednu basnu *Derviš, ptičica i soko-dobrotvor* koja je napisana originalno, bez preuzimanja motiva i tematike ranijih basnopisaca. Također, nisu u svim basnama Ivane Brlić-Mažuranić glavni likovi životinje, već se u nekima pojavljuju samo ljudi ili životinje i ljudi (Zima, 2001 prema Ezop i dr., 2001). „Zanimljivo je da je pouka Ivane Brlić-Mažuranić, odnosno poruka izrečena u basnama, etički vrlo snažna, a ponegdje i istinski filozofska (*Derviš, ptičica i soko-dobrotvor*, *Kućica, a odveć golema*)" (Zima, 2001: 194 prema Ezop i dr., 2001). Hrvatski književnik Vlado Halovanić također je pisao basne i to po uzoru na Gustava Krkleca. One su šaljive i pisane samo u nekoliko stihova (Zima, 2001 prema Ezop i dr., 2001).

2.3. Osnovne značajke basne

Basna je priča u prozi ili stihu, uglavnom vrlo kratka. U njoj glavnu ulogu imaju životinje. One basne u kojima se suprotstavljaju dvije životinje djeci su vrlo bliske. Ponekad se i biljkama i stvarima pridaju ljudska svojstva (govor, težnje, shvaćanja). No, bez obzira što se basna odnosi na životinjski svijet te su glavni likovi životinje, ona se zapravo odnosi na ljude i na međuljudske odnose.

Lagumdžija (2000) navodi „stilske oznake basne jesu: jednostavnost, aforističnost, ironičnost, alegoričnost. Način izražavanja je prije svega dijaloški (nema suvišnih opisa likova i situacija), a radnja se gradi na kratkoći, jasnoći i jezgrovitosti govora; čitatelj, na osnovi najnužnijih podataka, zamišlja i izgrađuje u svojoj mašti likove i njihove sudbine, stavljajući radnju u širi životni kontekst. Basna predstavlja specifičan slučaj književnog teksta jer u njoj postoji više slojeva nego kod ostalih književnih vrsta. Prenesenim načinom izražavanja ona traži da čitatelj prodre u njen najdublji sloj i dosegne neku općevažeću istinu, skrivenu ispod čiste i jednostavne fabule. Prema tome, posebnu vrijednost basni daje njena alegoričnost, te je u tom smislu stvoren i naročit jezik basne, tzv. „ezopovski jezik", koji je u klasnom društvu služio basnopiscu kao sredstvo da prikrije svoju pravu namjeru, da neizravno kaže istinu o negativnostima toga društva.„O mnogim novelističkim motivima i temama nije se moglo otvoreno reći sve što se osjećalo i mislilo u određenom času. Trebalo je često izbjeći dodir s društvom i ljudima, jer je bio vrlo neugodan pa i opasan. U takvim situacijama (pogodne teme i

stvaralačke potrebe, a i neizbježive društvene ograde) nastao je tzv. ezopovski govor (govor životinja s ljudskim osobinama) i književni oblik basne“ (Petre i Škreb, 1969: 173). Gotovo uvijek kada brojni autori govore o alegoriji navode kako je basna primjer književne vrste u kojoj se alegorija proteže kroz cijeli tekst. Tako autor Milivoj Solar (1982) navodi da se „čitava jedna književna vrsta, basna, zasniva na alegoriji. Životinje u njoj nastupaju kao tipovi ljudi određenih karakteristika, staleških ili moralnih osobina. I smisao pojedinog dijela teksta često ne može biti shvaćen ako se ne uzme u obzir njegovo alegorijsko značenje“ (Solar, 1982: 74). „Zanimljivost basne pojačana je humorom, a ponekad i ironijom“ (Lagumdžija, 2000: 22).

Osvrnemo li se na kompoziciju basne, ona se sastoji od dva dijela: fabula i pouka koju izriče basna. Moralna pouka može biti izražena na početku ili na kraju basne, ili pak može biti i ne izrečena, ali ona uvijek proizlazi iz same priče. Uglavnom basnopisci pouku ili moral u basni naznače nenametljivo, s malim brojem riječi. (Lagumdžija, 2000).

S obzirom na prethodno navedenu kompoziciju, basne se međusobno razlikuju po omjeru fabule i morala (pouke). S jedne strane fabula basne može biti vrlo kratka, a moralna pouka duga i opširna, a basna također može sadržavati i opširnu fabulu, a moralna pouka je veoma kratka, pa čak ne mora biti ni posebno izražena. Morala pouka koja nije izražena u basni, proizlazi iz same fabule (basnopisci La Fontaine, Lessing i Krilov u svojim basnama više pažnje posvećuju umjetničkom izrazu nego pouci). Između ove dvije krajnosti kreću se i ostali basnopisci, međutim ako usporedimo opširnu fabulu i kratku pouku i kratku fabulu i opširnu pouku, rađe se opredjeljujemo za ovo drugo jer dobro ispričana fabula sama od sebe nameće čitaocu određenu pouku.

Težak (1996) je pisala kako „neke basne imaju isti početak, ali razrada kreće u drugom smjeru pa je daleko i pouka sasvim drugačija. U Ezopovoj basni *Čovjek kojega je ujeo pas* savjetuje da kruhom otare krv s rane i dade ga pojesti psu koji ga je ugrizao. Na taj savjet čovjek odgovara: *Ako to učinim, neizbježno će me tada svi psi u gradu ujesti.* Nakon toga slijedi pouka da se zli ljudi još više potiču na zla djela ako im se čini dobro. U Lessingovoj pak basni *Čovjek i pas* ugrizenom čovjeku vidar isto savjetuje, a čovjek zaključuje: *O, zlosretna li moga bijesa! Takvo mi liječenje ne može pomoći jer sam ja već umlatio psa.* Slična fabula poslužila je da upozori kako ne valja brzopleto postupati u gnjevu“ (Težak, 1996: 15).

Dakle, basna je jedna posebna i specifična književna vrsta koja je određena njezinim alegorijskim značenjem, jednostavnom fabulom te naglašenom ili nenaglašenom moralnom poukom. U basni dominiraju konkretni elementi, dok fantastičnih elemenata ima malo, a najčešće ih uopće nema.

2.4. Likovi i teme u basnama

U basnama kao likovi pojavljuju se životinje, biljke te stvari i pojave, a ti likovi su nositelji ljudskih osobina. Likovi u basni svoje osobine, odnosno značajke otkrivaju govorom te postupcima. U govoru likova često je prisutna ironija. Kao primjer basne u kojoj su životinje nositelji ljudskih osobina ističe se basna *Cvrčak i mrav* koju je napisao poznati basnopisac Lessing. Primjer basne u kojoj su pak biljke nositelji ljudskih osobina navode se Ezopove basne *Stabla i trske* te *Jela i kupina*. Stvari i pojave koje također mogu biti nosioci radnje vidimo u Ezopovoj basni pod nazivom *Zvjezdoznanac* (Sablić Tomić, 2003).

Primjer kojim ću se poslužiti uzela sam iz basne *Lisica se osvetila vuku,* i to iz onog dijela kada lisica upozorava vuka da ne priskakuje dobro stožine, *„ ...da preveć na stranu skače, a ne upravo iznad stožine. Onda on pođe da preskoči upravo iznad stožine, te se na nju nabode. Lisica vidjevši to oveseli se vrlo i reče vuku: Miči, vujo, miči, sad ćeš saći.“* Iz konteksta i osnovne logike, a posebno iz intonacije, jasno je da lisica govori jedno, a misli drugo, a što će se dogoditi i vuku: *... vuk mišući doćera do dna stožine, onda ga ona ostavi svetići mu se: „Odavno ja oko tebe derem opanke; jer si ti moje ždrijebe ujio“*(Prodan, 2003: 20).

Govorimo li o karakterizaciji likova, za basne karakteristična je crno-bijela karakterizacija likova. S jedne strane su zli, lijeni, lukavi i nespretni, a njima se suprotstavljaju dobri, pošteni, marljivi i snalažljivi likovi. Glavno težište basne nije na događaju, već na osobinama likova odnosno ocrtavanju karaktera. Međutim, namjera basnopisaca nije u tome da čitatelji uoče crte ličnosti pojedinih likova te njihovu osobnost, već osnovna bit leži u povezivanju karakteristika glavnih likova i pojedinih slojeva ljudskog društva (Lagumdžija, 2000). Kada govorimo o likovima u basni javlja još jedan važan pojam, a odnosi se na pojam tipičnosti. „Svaki lik u basni utjelovljuje

određenu tipičnu crtu (naivnost, lukavost, ograničenost, okrutnost). S pojmom tipičnosti učenici se prvi put susreću upravo u basni“ (Rosandić, 1986: 663).

Za basnu kao književnu vrstu postoje univerzalni, zajednički motivi odnosno teme koje su se prenosile kroz vrijeme od jednog naroda do drugog. Basnopisci preuzimaju neki univerzalni motiv, ali pritom ipak ne zanemaruju specifične elemente i karakteristike prostora i vremena u kojem stvaraju i žive. Navedenu činjenicu potvrđuje i izbor likova, odnosno životinja koje su vezane za određena zemljopisna područja; primjerice u Krilovljevim basnama kao likovi pojavljuju se lisica, vuk, zmija, ovca i druge (životinje karakteristične za zemlju Rusiju), a u Dositejevim basnama likovi su gavran, magarac, orao, lisica i drugi (Lagumdžija, 2000). Sablić Tomić (2003) ističe kako postoje dvije glavne podjele basne s obzirom na temu: „pripovijedanje o univerzalnim ljudskim osobinama kao što su lukavost, neznanje, licemjerje, glupost, naivnost, zavist… (Jean de La Fontaine, *Lisica i roda*; Krilov, *Majmun i naočale*) te pripovijedanje o konkretnim društveno-političkim izvanjskim prilikama (basne La Fontainea kritika su društvenih odnosa; životinje određene socijalnim položajem stalno su mjesto Gotthold Ephraim Lessingovih basni)“ (Sablić Tomić, 2003: 212-213).

2.5. Basna i priče o životinjama

Basna kao književna vrsta srodna je sa jednom književnom vrstom – pričama o životinjama. Međutim, basne i priče o životinjama prema brojnim elementima ipak se znatno razlikuju.

Basna je opsegom kraća za razliku od priča o životinjama, međutim misaono je puno bogatija. U pričama o životinjama sama kompozicija je duža i složenija te je prisutno jedno smirenije pripovijedanje. U njima životinje su prikazane antropomorfno te su prikazane njihove potrebe i životni uvjeti. Ono što je slično i zajedničko basni i pričama o životinjama su motivi i teme. U njima su likovi domaće i divlje životinje kao primjerice pas, mačka, pijetao, vuk, lisica, medvjed i slično. U pričama o životinjama kao i u basni prisutan je humor i ironija. Primjerice životinje imaju imena poput teta Lija ili kuma Lija. Ipak, u basnama tražimo dublji alegorijski značaj, što nije karakteristično za priče o životinjama (Lagumdžija, 2000).

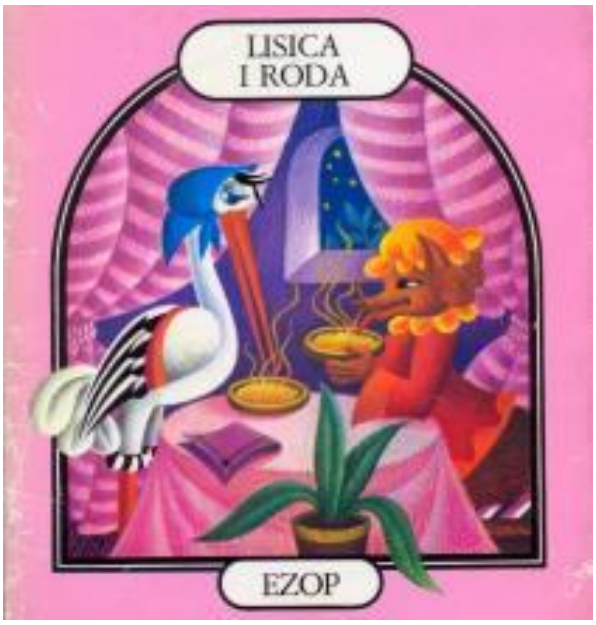
Razlikujemo narodne priče o životinjama koje su nastale tako da su se prepričavale i širile usmenom predajom, dok u umjetničkim pričama o životinjama alegorija nije naglašena, ali su prisutni moralni savjeti. Prema temi razlikujemo priče o životu mačke, o putovanju životinja, o životu lisice te priče o ženidbama životinja (Lagumdžija, 2000). „Pedagoška je vrijednost tih priča u tome što omogućuju djeci poetsko doživljavanje životinja i potiču ih na stvaranje priča o njima te pružaju znanja o životinjama i razvijaju interes za upoznavanje životinjskoga svijeta“ (Lagumdžija, 2000: 25). S druge strane prema Lagumdžija (2000) „ basne su, naprotiv, takve priče u kojima životinje međusobno vode razgovore s određenom svrhom; u njima su glavna lica životinje koje se ponašaju i govore kao ljudi, ali one su samo predstavnici ljudi i njihovih osobina. Sama priča podređena je istini koju basna otkriva“ (Lagumdžija, 2000: 25).

2.6. Slikovnice s basnama

Upravo zbog svoje kratke forme i likova životinja, basna je pogodan književni tekst za slikovnicu. Brojni hrvatski autori stvarali su slikovnice s basnama namijenjene djeci mlađeg uzrasta(Javor, 2003).

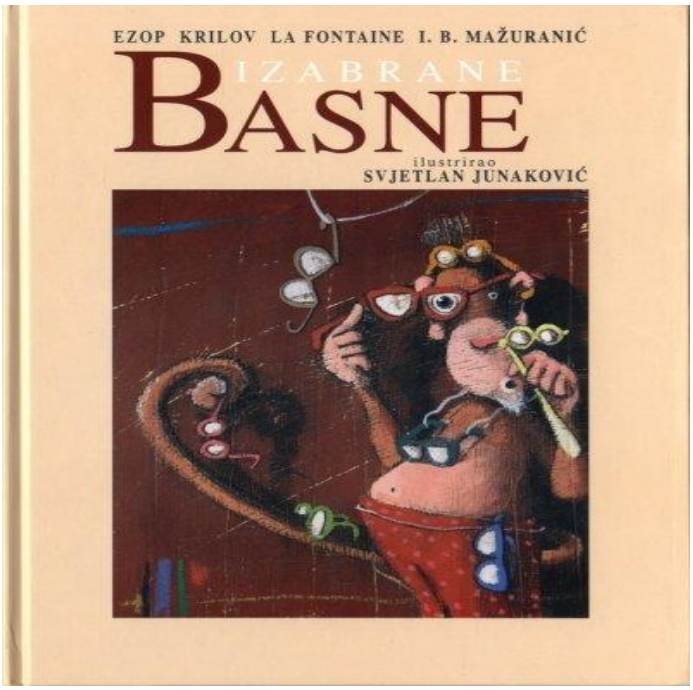
„Prva slikovnica s basnama hrvatskog ilustratora objavljena je 1961. godine“ (Javor, 2003: 143). Riječ je o basnama Jeana de La Fontainea koje je preveo Slavko Ježić, a ilustrirao poznati hrvatski ilustrator Vladimir Kirin. Vladimir Kirin bio je među prvima koji se u Hrvatskoj okušao u oslikavanju knjiga. U slikovnicu su uvrštene one La Fontainove basne koje su čak i najmlađoj djeci razumljive. Među njima su basne *Cvrčak i mrav, Gavran i lisica, Lisica i roda* i druge. Nešto kasnije objavljene su četiri slikovnice Ezopovih basni te Krilovljeve basne sa ilustracijama Dušana Maleševića (Javor, 2003).

Godine 1985. objavljuju se četiri slikovnice za čiju je ilustraciju zaslužna ilustratorica Zlata Bilić. Među njima su ilustrirane basne *Lisica i roda, Ostarjeli lav, Pohlepan pas* i *Vuk i janje*. Slikovnice su veoma bogate ilustracijama, živih i razigranih boja koje privlače najmlađe čitatelje(Javor, 2003). Slika ispod teksta prikazuje primjer ilustracije Ezopove basne *Lisica i Roda* ilustratorice Zlate Bilić. Ilustracije Zlate Bilić obiluju žarkim bojama pazeći pritom na svaki detalj.

Slika 1: Ilustracija basne *Lisica i roda* ilustratorice Zlate Bilić

Dosad navedene slikovnice basni su uglavnom skromnijeg izdanja, mekog uveza. Prvu slikovnicu s basnama tvrdog, kvalitetnog uveza objavio je Profil international iz Zagreba godine 1996. U slikovnici se nalaze dvanaest najpoznatijih Ezopovih basni, a za ilustraciju je zaslužan hrvatski umjetnik Svjetlan Junaković. Slikovnica je ispunjena crtežima koristeći se tehnikom pastela. Svjetlan Junaković 2000. godine ilustrirao je *Izabrane basne* (Ezop, Krilov, La Fontaine, Ivana Brlić-Mažuranić u izdanju ABC naklade iz Zagreba (Javor, 2003). „Ilustracije iz ove knjige dobile su međunarodno priznanje. U velikoj konkurenciji brojnih umjetnika iz cijeloga svijeta odabrane su za međunarodnu izložbu na Sajmu dječje knjige u Bologni. Ovo je najkvalitetnija slikovnica s basnama do sada objavljena u Hrvatkoj (Javor, 2003: 144). Slika ispod teksta prikazuje ilustraciju s naslovne stranice knjige *Izabrane basne* (Ezop, Krilov, La Fontaine, Ivana Brlić-Mažuranić).

Slika 2: Ilustracija knjige *Izabrane basne* (Ezop, Krilov, La Fontaine, Ivana Brlić-Mažuranić) ilustratora Svjetlana Junakovića

Osim slikovnica basni svjetskih basnopisaca, javljaju se i slikovnice s basnama hrvatskih poznatih basnopisaca. „Iako je Gustav Krklec najznačajniji hrvatski autor basne, mogli bismo reći klasik, jer se njegove basne kontinuirano objavljuju od 1954. do danas, nastalo je tek nekoliko slikovnica u kojima su korišteni njegovi tekstovi“ (Javor, 2003: 145). Poznate basne Gustava Krkleca *Telegrafske basne* iz 1982. godine oslikao je već ranije spomenuti ilustrator Dušan Malešević. Ipak, najuspješnija i najbogatije ilustrirana slikovnica s basnama su *Telegrafske basne* iz 1995. godine nakladnika ABC iz Zagreba. Slikovnicu je oslikao poznati hrvatski ilustrator Ivan Vitez koji je ujedno bio i kandidat za Andersenovu nagradu. „Ova knjiga također doseže svjetske standarde vrijedne slikovnice“ (Javor, 2003: 146).

Prema Javor (2003) „u periodu od pedeset godina objavljeno je tek šesnaest slikovnica s basnama hrvatskih ilustratora i nakladnika, uključujući basne i domaćih i stranih autora“ (Javor, 2003: 146). Možemo vidjeti da postoji zaista malen broj slikovnica s basnama, iako su slikovnice puno bliže i primjerenije djeci mlađeg uzrasta. Već smo ranije spomenuli kako su basne ponekad djeci teško razumljive, pa je upravo slikovnica s basnama odličan izbor kako djeci približiti basne i potaknuti da ih na čitanje basni.

3. BASNA U RAZREDNOJ NASTAVI

3.1.Vrijednost basne u nastavi

Basna je alegorijska priča koja na preneseni način ukazuje, ističe i otkriva čovjekove negativne postupke. Polazeći od činjenice da dijete životne događaje i situacije više prima srcem nego razumom i da je mašta ono dominantno kod djece mlađeg školskog uzrasta, veoma je važno koju literaturu ćemo postaviti pred njih. Umjetnička djela odnosno dječja literatura moraju odgovarati uzrastu djeteta po tematici i formi. Ona pružaju djetetu prve spoznaje o svijetu, znanja o etičkim i moralnim vrijednostima. „Basna može biti dobra podloga u poticanju viših kognitivnih procesa, samopraćenja, razvoj samopoštovanja, zapravo razvoj sposobnosti važnih za sam život“ (Peko i Munjiza, 2003: 171).

Upravo basna kao vrlo stara književna vrsta pruža neiscrpne mogućnosti odgojno-obrazovnog djelovanja te je njezina vrijednost u nastavi veoma važna. Prema Peko i Munjizi (2003) „basna pruža mogućnosti za ostvarivanje svrha obrazovanja u pogledu razvijanja općih konceptualnih sposobnosti te razvoj osobnih sposobnosti i stavova“ (Peko i Munjiza, 2003: 165). Čitajući basnu dijete bogati svoj rječnik, razumijeva tekst i emocionalno ga doživljava. Najveća vrijednost basne sadržana je u moralnoj poruci odnosno ideji koja je dana kroz jednostavnu i slikovitu fabulu. Pridavanje važnosti basni u nastavi osim što djeluje na dijete i neposredno ga priprema za život, pruža i velike mogućnosti samom nastavniku. Prateći zapažanja učenika o pročitanim basnama te njihova razmišljanja upoznajemo učenike, njihove moralne osobine, želje i načine gledanja na svijet.

„Četiri su momenta značajna kad je u pitanju odnos djeteta prema basni. Prvo, basne su kratke književne strukture, a dijete, pogotovo u mlađoj dobi, teško usredotočuje svoju pažnju na dulje tvorevine. Drugo, akteri basne su životinje – poznati dječji ljubimci. To je veliki doprinos zaokupljanju njihova interesa. Treće, basne često imaju dramski intenzitet, one su, po pravilu, drame u malome, a ne treba posebno ni spominjati koliko djeca vole akcionost i dramski sukob. Neka od njih možda neće basnu potpuno shvatiti, niti je moći prepričati, ali će je bez većih teškoća odglumiti. I četvrto, gotovo svaka

basna nosi neku životnu istinu, neku prirodnu zakonitost, neku spoznaju. Sve te spoznaje nisu pristupačne djeci, ona ih u mlađoj dobi neće moći otkriti, ali će ih naslutiti. A to je već mnogo. Ostalo, ono dublje značenje, otkrit će im kasnije sam život“ (Diklić i sur., 1996: 138).

3.2. Moralno-idejna vrijednost basne

Umjetnička djela i dječja literatura mogu znatno pridonijeti zdravom emocionalnom razvoju djeteta te formiranju pravilnih etičkih spoznaja. Putem njih učenici upoznaju ljude, njihove teškoće i želje, borbu za bolji život. Brojna umjetnička djela pružaju uvid u mnoge ljudske moralno-etičke osobine.

Basna je kao vrsta umjetničkog djela etički i idejno vrlo bogat tekst. U većini basni nalazimo više međusobno povezanih i isprepletenih ideja. Ideja najčešće objašnjava smisao basne te ju svakako ne smijemo zanemariti. Učenike je potrebno poticati da ih pronalaze što više i njima ukazuju na idejnu bit basne. Na primjeru basne *Lisica i roda* koju nalazimo u Ezopovim basnama možemo istaknuti mnoštvo ideja kao na primjer: gosta treba dobro ugostiti, ne valja biti proždrljiv, prvo gost pa tek onda domaćin i koliko daješ toliko će ti se vratiti (Ezop, 1978). Učenicima neće uvijek biti lako i jednostavno samostalno pronalaziti etičke misli. Međutim ukoliko se istakne ona najvažnija učenici će vrlo jednostavno pronalaziti druge etičke misli.

Razmatranje moralno-idejnih elemenata u basni i emocionalnog doživljaja učenika nakon pročitane basne ovisi o mnogim faktorima (uzrast učenika, predznanje učenika i slično). Učenik obično doživljava ono što doživljava glavni junak. Budući da u basnama kao likovi nastupaju životinje i imaju glavnu ulogu, učenici basnu vrlo lako emocionalno i etički dožive. Učenici postupno dolaze do spoznaje da se i mnogi ljudi u životu ponašaju slično poput životinja u basnama. Postupci i međusobni odnosi likova kose se sa društveno prihvatljivim postupcima i odnosima. Životinje u basnama prema svojim dominantnim psihičkim i fizičkim osobinama predstavljaju određenu kategoriju ljudi. U basnama obično nastupaju one životinje koje mogu kroz svoje karakteristično ponašanje, odnose i postupke najbolje izraziti pojedine osobine određenih ljudi: naivnost, lakovjernost, dvoličnost, lukavost i slično.

Da bi učenici pravilno shvatili smisao basne potrebno je da poimaju osnovne značajke pojedinih životinja. Najčešće životinje u basnama i kategorije ljudi koje one najčešće predstavljaju su lav (predstavlja moćne ljude), vuk (napasnike, prevrtljivce, razbojnike), lisica (predstavlja mudrijaše, lukavce, licemjere), pas (vjerne i odane ljude), magarac (tvrdoglavce), cvrčak (bezbrižne, vesele i zadovoljne ljude), mrav (radišne ljude, oprezne i brižljive). Praksa je pokazala da učenici mlađe dobi basnu mogu vrlo uspješno moralno-etički doživjeti. Djeca nižih razreda osnove škole nisu zrela za duboko etičko razmišljanje, međutim moralno-idejni doživljaj basne može znatno pridonijeti razvijanju smisla za moralno rasuđivanje.

3.3. Odgojno-obrazovni zadaci

Opći odgojno-obrazovni zadaci podjednako vrijede za svaku basnu. Postupno se ostvaruju u svim nižim razredima. Međutim, neposredni zadaci obrade, a time i sama obrada nisu jednaki u svim razredima. U nastavi hrvatskoga jezika vrši se izbor basni u skladu s dobi učenika i njihovim sposobnostima. Prikladnim izborom basni razvijati ćemo dječju maštu i interes za ovu vrstu literature i usmjeravati ih na čitanje drugih vrijednih književnih djela. U nižim razredima priče i basne obrađuju se bez ulaženja u alegorijsko značenje. Djeca trebaju razumjeti riječi i izraze. Djeca upoznaju značenje novih i nepoznatih riječi i usvajaju razumijevanje sadržaja te logičku povezanost rečenica. Također potrebno je da razumiju sadržaj pročitanog teksta, zapaze redoslijed zbivanja i uzročno-posljedičnu vezu.

„U našoj nastavnoj praksi basna se obrađuje kao činjenica. Basna se čita, prepričava, razgovara se o životinjama i njihovim postupcima, izvode se jednostavni zaključci, dramatizira se ili ilustrira“ (Čop, 1979: 59).

U nižim razredima osnovne škole primarna je fabula odnosno sadržaj. Pravilnim čitanjem i izražajnim pričanjem nastavnik ukazuje učenicima kako trebaju čitati i prepričavati djelo. Osim čitanja učenici i prepričavaju basne. Prepričavanje je aktivnost kojom učenik produbljuje shvaćanje sadržaja. Basna je kratki, jednostavni tekst, pa ih učenici mogu vrlo dobro prepričati. Nakon pročitane basne s učenicima se razgovara o životinjama i njihovim postupcima, te se pažnja pridaje vanjskom i unutarnjem opisu.

Opis vanjskog izgleda znatno pridonosi osvjetljavanju lika, a posebno je važan ako je karakterističan za ličnost. Unutarnji opis zahtjeva isticanje psiholoških karakteristika lika. Učenici pritom moraju usvojiti i razumjeti pojmove kao što je na primjer karakter, temperament i slično. Također učenici čitajući basnu ulaze u njene moralne i idejne vrijednosti te spoznaju da se kroz odnose među životinjama prikazuju odnosi među ljudima. „Mnogi suvremeni pedagozi pripisuju basni značajnu odgojno-obrazovnu dimenziju. To je i razlogom što se to književno štivo pojavljuje već u prvom razredu osnovne škole, pa i ranije, da bi učenika pratilo tijekom cijeloga osmogodišnjega školovanja“ (Lagumdžija, 2000: 27).

S obzirom na to da Nastavni plan i program za osnovnu školu iz područja hrvatskoga jezika, odnosno književnosti obuhvaća i basnu važno je navesti u kojem stupnju dijete prima basnu kao književno djelo s obzirom na dob. U prvom i drugom razredu osnovne škole između basne i ostalih književnih tekstova ne pravi se razlika. Učenici još ne upoznaju pojam basne, ne stječu spoznaje o osobinama basne te o njezinim alegorijskim elementima. Basna se čita, prepričava te se razgovara o životinjama. U prvom i drugom razredu ne ulazi se u alegorijsko značenje basne. U trećem razredu učenici čitaju basnu te prepoznaju basnu kao kratku priču. Osim prepričavanja basne učenici prepoznaju likove u basni te ih opisuju. Tek u četvrtom razredu učenici ulaze u dublje razumijevanje moralne pouke basne (Lagumdžija, 2000).

3.4. Razumijevanje basne

Prilikom obrade pojedinog književnog djela, najvažnije je da u konačnici to književno djelo učenici razumiju te da nakon čitanja i analiziranja djela učenik može prepričati fabulu, prepoznati likove, njihove karakteristike i postupke. Naravno, isto vrijedi i prilikom čitanja basne. Hoće li učenik razumjeti pročitanu basnu ovisi o brojnim faktorima. Prije svega ovisi o mišljenju djeteta. Mišljenje djeteta koje je tek krenulo pohađati školu još uvijek je konkretno, sve dok dijete s vremenom ne dosegne fazu da može razumjeti apstraktno. Bez obzira na taj prelazak od konkretnog ka apstraktnom mišljenju i veliki napredak djeteta, još uvijek je upitno koliko dijete u mlađim razredima osnovne škole može razumjeti međusobne odnose ljudskog društva.

U basnama se nalaze likovi koji su odraz likova s kojima se djeca u životu susreću (Lagumdžija, 2000).

„Razumijevanje basne ostvaruje se uživljavanjem u opisne situacije, poistovjećivanjem s prikazanim likovima, ocjenom postupaka i njihovim razlikovanjem. Razumjeti basnu znači, pošto dobar autor govori o alegorijama, doći do onoga što je autor posredno rekao. Pravilno razumijevanje basne uključuje sposobnost učenika da, nakon ocjene određenoga postupka u basni, dođe do općeg zaključka koji vrijedi za sve slične slučajeve“ (Lagumdžija, 2000: 30). Prema Javor (2003) „iako kratke, basne često izriču vrlo složene životne spoznaje i istine za čije razumijevanje je potrebno životno iskustvo koje djeca nemaju. Usprkos kratkoći i jednostavnosti basne često izriču vrlo apstraktne ideje i nerijetko imaju određenu filozofsku dimenziju“ (Javor, 2003:141).

Dakle, možemo zaključiti da bez obzira što basne imaju uglavnom kratak tekst, u tom tekstu je skrivena snažna pouka te traži duboko razumijevanje i životno iskustvo. Ponekad je upravo to životno iskustvo ono što djetetu nedostaje da bi u potpunosti razumjelo što nam basnopisac poručuje određenom basnom te kakav dubok smisao ona nosi u sebi.

3.5. Važnost emocionalne pripreme

Za doživljaj bilo kojeg književnog teksta, pa tako za basne, neophodna je emocionalna priprema. Brojne su mogućnosti kojima se ostvaruje emocionalna priprema. Ponekad nije potrebna nikakva posebna priprema ukoliko smo sigurni da će dijete doživjeti tekst basne za koju je dovoljno prikazati samo sliku, da izazove osjećaje koji će omogućiti doživljaj. (Čop, 1969).

Doživljaj etične i umjetničke vrijednosti teksta uvelike ovisi o nastavnikovom čitanju. Nastavnikovo čitanje je prva veza između pisca i učenika. Kakve će biti impresije pročitane basne ovisi o dikciji, boji glasa, akcentima, pauzama i slično. Koje nastavne oblike i način rada koristiti ovisi o karakteru basne. U pripremi nastavnik može koristiti pripovijedanje učenika o vlastitim dojmovima, znanjima i doživljajima ili pak pripovijedanje nastavnika o istom. Također, poželjno je koristiti slike ili filmske

projekcije, umjetničke ilustracije i drugo. Rad na produbljivanju emocionalnog doživljaja treba uskladiti s učenikovim mogućnostima shvaćanja moralne vrijednosti (Čop, 1969). Dakle, veoma je važno da prilikom obrade basne učenici budu emocionalno spremni i potaknuti, a to možemo ostvariti raznim metodama i strategijama rada. Izabrati najbolju metodu i put kojim ćemo učenicima približiti tekst basne znači da će ono bez većih teškoća prepoznati bit svake basne, a to je upravo njezina moralna pouka.

3.6. Pristup obradi basne u nastavi

Već je ranije spomenuto u radu da basna osim toga što je kratka i možemo reći jednostavna književna vrsta ima u sebi značajnu pedagošku, književnu i moralnu vrijednost. Izbor basne koja će se obraditi na nastavnom satu uvelike ovisi o prethodnom životnom iskustvu učenika te s obzirom na to potrebno je izabrati najpoželjniji oblik rada i nastavna sredstva i pomagala. Najčešća metoda kojom bi se nastavnik trebao koristiti prilikom obrade basne jest metoda razgovora. Učenike prije svega trebamo upoznati s glavnim nosiocima radnje, životinjama. Poželjno je razgovor upotpuniti ilustracijama, osobito u nižim razredima osnovne škole. Primjerice u Ezopovoj basni *Noj* ukoliko nismo sigurni da svi učenici znaju kako izgleda ta životinja dobro se služiti ilustracijama. Također, istovremeno s nastavnikovim čitanjem basne može se koristiti prikladna glazba ili slika kako bi se još više postigla učenikova pažnja te izazvao osjećaj znatiželje. Naravno, kako bi dobili povratnu informaciju o tome jesu li učenici shvatili pročitano, potrebno je postavljati pitanja u vezi s fabulom.

Osim u nastavni književnosti basna nam može poslužiti i u ostalim područjima hrvatskoga jezika te kao sadržaj rada u izvannastavnim aktivnostima. „U literarnim družinama učenici čitaju, interpretiraju i pišu basne. u dramskim družinama basne se mogu dramatizirati i izvoditi na improviziranim pozornicama. Knjižničarska družina može organizirati izložbu zbirka poznatih basnopisaca te književne večeri posvećene basni i njenim autorima“ (Lagumdžija, 2000: 40). Basna može dobro poslužiti i kao tekst za lutkarsku predstavu, a zahtjeva velik angažman te prije svega kreativnost

učenika. Osim toga, ako je u pitanju projektni dan, basna također može biti uklopljena u hrvatski jezik ili pak likovno stvaralaštvo.

Dakle, iako je basna zastupljena u nastavnom planu i programu za hrvatski jezik, nalazimo ju u čitankama te se nalazi i na popisu literature, poželjno je basnu uključivati i u ostane nastavne predmete i slobodne aktivnosti djece.

4. NADA ZIDAR-BOGADI

4.1. Život i stvaralaštvo

Nada Zidar-Bogadi rođena je u Zagrebu 19. veljače 1957. godine. Svoje djetinjstvo provela je u blizini gradskog kupališta na Savi. S obzirom na životne okolnosti u kojima se našla, kao djevojčica je nekoliko mjeseci provodila na otoku Lošinju te je tih mjeseci pohađala Osnovnu školu „Mario Martinolić“. Zbog zdravstvenih problema pohađala je nastavu u kombiniranom odjelu u sklopu jedne dječje bolnice. Već tada, kao učenica osnovne škole, Nada Zidar-Bogadi pisala je i objavljivala prve pjesme. Pjesma *Osvrni se* objavljena je 1972. godine u sarajevskih „Malim novinama“. Osim pisanja pjesama, književnica još u osnovnoj školi otkriva svoj nevjerojatan sluh za glazbu. U osnovnoj školi svirala je tamburicu te bila uključena u školski tamburaški sastav. Skladbe koje je izvodila je znala svirati napamet, note joj nisu trebale jer je bila nadarena za glazbu. Osim glazbe književnica je veoma voljela sate likovne kulture te se upisala u školu primijenjene umjetnosti gdje je modelirala, crtala, projektirala i naravno uz sve to svoju ljubav prema pisanju nikada nije izgubila. Kada je 1977. godine maturirala, vrlo brzo je shvatila da će teško naći posao u tom području odmah nakon završene škole (Zidar-Bogadi, 2016).

Profesorica hrvatskog jezika i književnosti bila je prva koja je prepoznala talent za pisanje Nade Zidar-Bogadi. „Znala sam napisati takve sastavke da sam ih potom, o užasa!, trebala pročitati pred cijelim razredom!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 164). Za vrijeme školovanja Nada Zidar-Bogadi već je počela sve intenzivnije pisati i objavljivati brojne tekstove. Napisala je nekoliko tekstova za glazbeni igrokaz *Samo jedan tjedan* koji se izveo na kraju školske godine. Sukladno svojim željama i daru za pisanje, književnica je upisala studij Jugoslavenskih jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu. Kao studentica nastavila je objavljivati pjesme i to u poetskom dijelu radijske emisije *Crvena Jabuka*. Pisala je i tekstove za dječje časopise „Modra lasta“, „Radost“ i „Polet“. Nedugo nakon toga, počela je pisati i igrokaze za lutkarsko kazalište *Kvak*. U priručniku za odgajatelje Vlaste Pokrivke *Dijete i scenska lutka* objavljeni su njezini prvi igrokazi za djecu.

Književnicu je najviše zanimala poezija te je više od svega voljela pisati pjesme, pa je 1984. godine kao apsolventica Filozofskog fakulteta objavila prvu knjigu poezije namijenjenu djeci pod naslovom *Mjesečev sin*. „Nada Zidar-Bogadi književnica je čiji je pjesnički dar rano prepoznat i valoriziran brojnim objavama u vrsnim antologijama i zbirkama poezije“ (Gabelica, 2015: 74).

Nakon što je završila fakultet, Nada Zidar-Bogadi zaposlila se kao profesorica hrvatskog jezika u osnovnoj školi. Međutim, obzirom na okolnosti, morala se preseliti u drugo naselje te time izgubila posao. Nedugo nakon toga dobila je posao u OŠ „Mladost“ na Utrini. Posao profesorice u školi bio je samo privremen, te je književnicu životni put odveo u uredništvo „Radosti“. U kratkom vremenskom periodu upoznala je brojne hrvatske književnike koji su pisali za djecu i mlade. U to vrijeme Nada Zidar-Bogadi napisala je čak osam slikovnica koje su tiskane u velikom broju primjeraka te se prodaju i danas. U „Radosti“ objavila je i igrokaz *Jedno jutro mravlje kraljice* koji se i danas rado izvodi na školskih priredbama i brojim dramskim izvedbama. Književnica je napisala velik broj igrokaza kao na primjer *Povijesna uloga mačke u svemiru, Prodavaonica na kraju grada* te *Kokoš kod frizera*, igrokaz posvećen njezinoj nećakinji koja joj je bila velika inspiracija.

Godine 1990. dok je Nada Zidar-Bogadi radila u uredništvu „Radosti“, pojavio se Ante Mate Ivandić, njezin budući muž koje je također pisao pjesme za djecu. Vjenčali su se 1992. godine u Austriji, točnije u Beču. U Beču književnica je nastavila pisati i objavljivati svoja djela pa je tako 1992. godine objavila dvojezičnu zbirku haiku stihova *Nie war ich naher dem Mond / Nikad bliže Mjesecu*. U Beču Nada Zidar-Bogadi radila je i u jednom austrijskom projektu na obrazovanju izbjegličke djece iz Bosne i Hercegovine, a potom i kao tajnica u Veleposlanstvu Republike Hrvatske. Književnica je upoznala mnoge haiku pjesnike u Austriji te objavljivala haiku stihove u zbornicima i časopisima na njemačkom jeziku. Sva djela i tekstove koje je tada objavljivala u „Radosti“, objavljeni su 1997. godine u knjizi *Kiša je moja prijateljica*. Godinu dana kasnije nastala je knjiga basni *Sretan cvrčak*. Prvo izdanje knjige sadrži svega devetnaest basni s obzirom da je Nada Zidar-Bogadi oboljela od gripe te se nekoliko mjeseci oporavljala. Novije izdanje prošireno je na još nekoliko basni(Zidar-Bogadi, 2016).

Obzirom na okolnosti koje su se dogodile u životu Nade Zidar-bogadi i njezinog supruga, književnica je osjetila potrebu, a i želju za povratkom u domovinu. Javila se na natječaj za posao savjetnika za udžbenike u Ministarstvu prosvjete i športa te na njenu sreću dobila novi posao. Nakon nekog vremena rada u Ministarstvu premještena na drugi posao koji je bio unutar ministarstva. Književnica je to vrijeme radila kao savjetnica za hrvatsku nastavu u inozemstvu. Obzirom na prethodno iskustvo i život u Beču, privikavanje na nov posao Nadi Zidar-Bogadi nije bio problem.

Nada Zidar-Bogadi napisala je i knjigu fantastične proze za djecu *Marsovac iz moje ulice*, a knjiga je objavljena 1996. godine. Godinu dana kasnije objavljena je knjiga haiku pjesama *Sudbina ruže*, a književnica je haiku pjesme napisala još tijekom boravka u Beču. Književnica je također otkrila kako je haiku pjesme počela pisati nakon što je pročitala knjige o Japanu Vladimira Devidea, a impresionirali su ju veliki haiku pjesnici. Godine 2000. izašlo je i drugo izdanje *Sretnog cvrčka*, a ova zbirka basni uvrštena je i na popis ne obaveze lektire za djecu 2. razreda osnovne škole. Knjigu proze za djecu pod naslovom *Lopoč priče* objavljene su 2003. godine. Bez obzira što je primarni posao Nade Zidar-Bogadi rad kao savjetnica u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, književnica svoju ljubav prema pisanju nikada nije zanemarila te kao što i vidimo iz prethodno navedenog objavila je nekoliko knjiga za djecu raznolikog opusa (Zidar-Bogadi, 2016).

Jože Skok za književnicu ističe „Nada Zidar-Bogadi, pjesnikinja, prozaistica i dramska spisateljica istaknuto je ime hrvatske dječje književnosti. Njezin književni opus namijenjen djeci nevelikog je opsega, no ističe se svojim zapaženim književno-estetskim dosegom u sva tri navedena žanra – poeziji, prozi i dječjim igrokazima“ (Skok, 2014, prema Zidar-Bogadi, 2014: 67).

4.2. Sretan cvrčak

S*retan cvrčak* zbirka je basni književnice Nade Zidar-Bogadi. Prvo izdanje *Sretnog cvrčka* objavljeno je 1996. godine, dok je drugo izdanje izašlo 2000. godine, a tada je knjiga uvrštena na popis lektire za drugi razred osnovne škole. Prema basni *Sretan cvrčak* cijela knjiga je dobila ime, a govori o teškim okolnostima koje su snašle

malenog cvrčka. Zidar Bogadi (2016) sama kaže za ovu basnu „priča je to o malim stvarima koje nas čine sretnima u životu, a kojih se najčešće sjetimo kad nam je teško. Sjećanja na proživljene sretne dane pomažu malom cvrčku u nepodnošljivim okolnostima i vraćaju mu pjesmu u dušu, a to je upravo ono što je Zlu neshvatljivo: kako optimizam i pjesma mogu preživjeti u nemogućim uvjetima? (Zidar-Bogadi, 2016: 179). Osim što basnu *Sretan cvrčak* djeca rado čitaju kao lektiru, basna je doživjela i mnoge druge uspjehe. Lutkarsko kazalište Zdenke Đerđ *Za bregom* postavilo je *Sretnog cvrčka* na scenu, a osim toga prema basni napravljen je i animirani film Sretan cvrčak te na Danima hrvatske animacije 2004. godine dobio prvu nagradu.

Sretan cvrčak je zbirka modernih basni. Iako se književnica ipak držala ustaljene, nama poznate kompozicije basne i preuzela tipične osobine likova primjećujemo i nove likove koje inače ne susrećemo u basnama (lopoč, gljive muhe i slično). U pogovoru zbirke *Sretan cvrčak* Hranjec (2016) navodi „Nada Zidar-Bogadi potvrdila je na najbolji način da je basna jedna od najprikladnijih priča za djecu. Zanimljivim likovima, preglednom i jednostavnom fabulom i poukom koja „ne strši“, nego proizlazi iz same priče i ponašanja likova, ona je stvorila vrlo privlačne „moderne basne“. Zato nam cijelu zbirku valja pročitati. I iz nje ponešto naučiti“ (Hranjec, 2016, prema Zidar-Bogadi, 2016: 157).

4.2.1. Najljepši cvijet

Basna *Najljepši cvijet* prva je basna koju nalazimo u zbirci *Sretan cvrčak*. Likovi u basni su dakako životinje (leptiri, pčela, zec, dupini, orlovi) te su im date ljudske osobine. Životinje u basni međusobno vode dijalog o tome gdje raste najljepši cvijet.

„Saznali leptiri da negdje raste neobično lijep cvijet i jedan od njih pošao ga tražiti. Kako se danima nije vraćao, njegovi prijatelji pođoše za njim“ (Zidar-Bogadi, 2016:7).

Odletjeli leptiri prvo kod pčela da ih upitaju gdje raste najljepši cvijet.

„Zaustaviše na livadi marljivu pčelu: – Pčelo, ti svuda letiš i svašta vidiš, bi li nam mogla reći gdje raste najljepši cvijet?

– Najljepši cvijet? Priča se da takav raste iz sedam mora i sedam gora, no ja još nisam odletjela da ga vidim. Pitajte zeca, on putuje više od mene!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 7).

I tako leptiri otišli do zeca koji ih je potom poslao da pitaju dupine, a dupini leptirima ukazali na orlove jer oni sigurno znaju gdje raste najljepši cvijet.

„Odletjeli leptiri do orlova: – Vi letite nebu po oblake! Niste li vidjeli najljepši cvijet?

– Ludi leptiri! Pune su livade, puni su pašnjaci, puna su dvorišta krasnog cvijeća, a vi ga tražite u našim visinama. Bježite dok vas nismo pojeli! – zaprijetiše im orlovi“ (Zidar-Bogadi, 2016: 8).

Leptiri su se nakon nekog vremena već i umorili od traženja najljepšeg cvijeta, te se vratiše natrag odakle su i krenuli. Uto se dogodilo čudo, baš kada su se leptiri najmanje nadali pronašli su najljepši cvijet, a on je bio baš tamo odakle su i krenuli tražiti.

Pouka ove basne je da uvijek ljepotu i nešto dobro u životu tražimo i mislimo da ćemo naći daleko od nas. Sve ono što je u nekom dalekom svijetu, nama nedohvatljivo je lijepo. Ova basna nam je pokazala upravo suprotno; da je ljepota i sve ono lijepo upravo ispred nas samih, samo ponekad to ne primjećujemo.

„Uto se otvori prozorčić na kućici i iz mračne sobe na svjetlost dana izleti zalutali leptir.

– Pa dobro, gdje si ti? – ukoriše ga prijatelji.

– Svuda smo te tražili. Jesi li doznao gdje raste najljepši cvijet?

– O, da! – reče leptir. – Zatvoren u polumraku sobe u koju sam nepažnjom uletio, dugo sam jadikovao nad svojom sudbinom. Uzalud sam pokušavao proći kroz prozirni zid koji me dijelio od vas. I tada sam spazio traženi cvijet! Kako je bio čaroban i nestvarno lijep u tom trenutku! Kako ste mogli proći pokraj njega, a ne zamijetiti njegovu ljepotu? – odgovori im leptir pa sleti na jedini cvijet u dvorištu, na malu tratinčicu“ (Zidar-Bogadi, 2016: 10).

Cvijet tratinčica u ovoj basni simbol je ljepote. Iako je tratinčica mala i jedva ju zamijetimo, ona raste u blizini nas te ju samo trebamo zamijetiti, a ne ljepotu tražiti negdje daleko od nas. Basna *Najljepši cvijet* naučila nas je da sve oko nas, sve na ovome svijetu ima svoju ljepotu, samo ju mi ponekad ne vidimo. „Sve na ovome svijetu ima svoju ljepotu. Kako se svi međusobno razlikuju, različito je i ono što smatramo lijepim. Nekome je lijep sunčan dan, drugome cvijet, lijepa riječ, zvijezde…“ (Mihoković, 2016, prema Zidar-Bogadi, 2016: 93).

Čitajući basnu *Najljepši cvijet* jednostavno moramo zamijetiti prekrasnu ilustraciju Pike Vončine koje je zaslužna za sve ilustracije u knjizi *Sretan cvrčak*, a na temelju ilustracija nastao je već prethodno navedeni crtani film autora Marijana Lončara koji je

dobio prvu nagradu na Danima Hrvatske animacije 2004. godine. Slika 3 prikazuje ilustraciju basne *Najljepši cvijet.*

Slika 3: Ilustracija basne *Najljepši cvijet* ilustratorice Pike Vončine

4.2.2. Talentirana žaba

Već u samom naslovu basne *Talentirana žaba* književnica Nada Zidar-bogadi daje nam osobinu jedne životinje: žaba koja je kako je navedeno u naslovu talentirana.

„Uhvatila lisica žabu i naumila je pojesti.

–Razmisli malo, lijo! –zakrekeće žaba sva zelena u licu od straha. –Ne bi li bilo pametnije iskoristiti moj krasni glas i talent za pjevanje?“ (Zidar-Bogadi, 2016: 11).

Basna govori o žabi koja je uspjela nadmudriti lisicu i psa. Na primjeru ove basne uočavamo jednu razliku između klasičnih basni i „moderne basne“ koje je stvarala Nada Zidar-Bogadi. Čitajući basne uvijek nailazimo na lukave i snalažljive lisice. U ovoj basni pokazalo se kako je žaba uspjela nadmudriti lukavu lisicu i psa.

„– Ali zamisli samo ovu sliku: ti ideš u lov na kokoši, a ja sjedim na tvojim leđima i krekećem. Krekećem tako glasno da nitko ne može čuti kako se šuljaš do plijena – govori žaba.

– Hm! Hm! Ideja i nije tako loša: pjesmom loviti kokoši! Pristajem! – oduševi se lisica“ (Zidar-Bogadi, 2016: 11).

Lukava žaba je uspjela spasiti svoj život. Basna nam otvara i pitanje je li žabi stvarno njezino kreketanje odnosno talent za pjevanje spasio život ili je u pitanju žabina snalažljivost i lukavost. Naravno, možemo zaključiti da je žaba svojom snalažljivošću došla do onoga što je htjela. Priča nas je navela na zaključak da žabino kreketanje nije ugodno i ne može se nazvati lijepim pjevanjem ali žaba je upravo svoj „nedostatak“ odnosno slabost pretvorila u prednost. Basnu možemo povezati i sljudima te ljudskim odnosima i osobinama. Snalažljivost će nam puno puta u životu donijeti dobro te nam pomoći da ostvarimo neki svoj zadani cilj. Također snalažljivost nam pomaže da neke naše mane i slabosti kojih smo svjesni pretvorimo u naše prednosti. Ponekad nam u životu upravo te naše mane mogu donijeti i dobro. Potrebno je samo na pravi način iskoristiti naše prednosti, ali isto tako i slabosti.

4.2.3. Najbolji gospodar

U basni *Najbolji gospodar* svađali su se mačka i pas oko toga čiji je gospodar najbolji, a pridružio im se i slavuj svojom pričom zašto je baš njegov gospodar najbolji.

„Posvadiše se pas i mačka hvaleći dobrotu svojih gospodara.

– Moj je gospodar dobar! – reče pas. – Ja živim u njegovoj blizini: napravio mi je kućicu nalik na svoju. Vodi me sa sobom u lov. Povjerava mi svoju imovinu. Vjeruje mi i cijeni me: zapravo smo prijatelji! Takvoga gospodara ne bih dao ni za što na svijetu!

– Moj je gospodar bolji od tvojega! – reče mačka. – Ja živim u njegovoj kući, jedem pod njegovim stolom, spavam na njegovu najdražem stolcu, igram se s njegovom djecom. On me voli! Takav gospodar vrijedi više no stotinu tvojih i ja ga ne bih dala ni za što na svijetu!

Čuo njihovu svađu slavuj u krletci pa im reče: – Dobri su vaši gospodari ako su takvi kao što pričate. Ipak, moj je gospodar najbolji!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 17).

Slavuj je ispričao priču kako mu je njegov gospodar dao hrane i spasio mu život nakon čega mu je napravio krletku u svojoj kući.

„Pronašao me ranjena u gaju; izliječio mi slomljeno krilo. Njemu dugujem život! U svom domu napravio je za mene ovaj raj da ga ispunim pjesmom. Više se ne plašim gladi ni zime“ (Zidar-Bogadi, 2016: 18).

Pas i mačka su se jednoglasno složili kako je uistinu slavujev gospodar najbolji. Slavuj je naglasio kako je svom gospodaru veoma zahvalan. Međutim na kraju basne slavuj ipak kaže kako bi dao svog gospodara da se ipak vrati vrijeme i da on provede još jednu noć u prekrasnom gaju.

„– Ipak, dao bih ga za još jednu jedinu noć u gaju obasjanome mjesečinom – uzdahne tužno slavuj“ (Zidar-Bogadi, 2016: 19).

Iz samog kraja basne možemo izvesti i lijepu pouku, a to je da je sloboda ipak najvažnija za sreću. Bez obzira na zahvalnost koju slavuj pokazuje prema svom gospodaru, on je ipak ptica koja je željna letjeti, željna slobode, a ne živjeti zarobljena u krletci. Spisateljica nam ovom basnom upućuje kako se ništa u životu ne može mjeriti sa slobodom jer ona nam pruža sreću.

4.2.4. Sretan cvrčak

Cijela zbirka Nade Zidar-Bogadi dobila na naziv po basni *Sretan cvrčak*. U basni *Sretan cvrčak* pauk je uhvatio malenog cvrčka i htio ga pojesti.

„Strašan, okrutan pauk uhvatio malog cvrčka, odnio ga u svoju mračnu šumu, stegnuo nitima svoje mreže i ostavio ga visjeti na jednoj niti“ (Zidar-Bogadi, 2016: 28).

Unatoč nesreći koja se cvrčku dogodila on je i dalje radosno pjevao.

„Čim je pauk otišao po svoj novi plijen, cvrčak je stao cvrčati da je cijela mračna šuma orila“ (Zidar-Bogadi: 2016: 28).

Pauka je pjev cvrčka veoma razljutio pa ga je zatvorio u mračnu rupu gdje nema svjetlosti. Cvrčak je unatoč tome i dalje pjevao.

„Čuvši iz daljine radosnu pjesmu koja je dolazila iz njegove šume, razljuti se strašni pauk i pojuri natrag do svoje mreže.

– Kako možeš pjevati, a smrt ti je za vratom?

– upita strašnim glasom raspjevanog cvrčka“ (Zidar-Bogadi, 2016: 28).

Čitajući basnu otkrivamo osobine likove. Cvrčak je sretan unatoč tome što je bio zarobljen u mračnoj šumi, dok je s druge strane pauk mrzovoljan i zlokoban. Pauk nikako nije mogao razumjeti cvrčka i njegovu sreću.

„Zlobni pauk tad zatvori cvrčka u mračnu duplju u koju nije dopirala nijedna sunčana zraka pa ode u lov. No čim je otišao, cvrčak opet zapjeva, glasnije no prije.

– Kako možeš pjevati, a zarobljen si u mraku? Sad ne vidiš ni Sunce, ni šumsku paprat, ni lisičice?! – vikao je pauk svojim strašnim glasom“ (Zidar-Bogadi, 2016: 29).

Književnica nam ovom basnom daje snažnu poruku. U teškim trenucima cvrčak je ipak pronašao razlog za sreću i tu sreću iskazao radosnim pjevanjem. Iako je pauk imao namjeru pojesti cvrčka, ipak to nije učinio, a cvrčak je pjevanjem uspio spasiti svoj život. Basna nam pokazuje kako i u našim najtežim trenucima trebamo pronaći razlog za sreću jer čovjek koji je sretan pobjeđuje zlo i nesreću. Možemo reći da je umijeće i veliki uspjeh pronaći razlog za sreću i u situacijama kada nam se čini da nas je sreća napustila. Svaki čovjek ima svoj recept za sreću, ona ovisi o nama samima i našem pogledu na svijet. Sama autorica kaže za basnu *Sretan cvrčak* „ta moja bajkovita basna, po kojoj je cijela knjiga dobila ime, govori o mračnim, teškim, gotovo bezizlaznim okolnostima koje prijete malenom cvrčku, simbolu Pjesme i Dobra. I govori, na djeci razumljiv način, o cvrčkovim životnim nazorima koji ga spašavaju od Zla. Priča je to o malim stvarima koje nas čine sretnima u životu, a kojih se najčešće sjetimo kad nam je teško. sjećanja na proživljene sretne dane pomažu malom cvrčku u nepodnošljivim okolnostima i vraćaju mu pjesmu u dušu, a to je upravo ono što je Zlu neshvatljivo: kako optimizam i pjesma mogu preživjeti u nemogućim uvjetima? (Zidar-Bogadi, 2016: 179).

Zanimljiva je ilustracija basne *Sretan cvrčak,* a ista se nalazi i na samoj naslovnici zbirke. Slika ispod prikazuje ilustraciju basne *Sretan cvrčak* ilustratorice Pike Vončine.

Slika 4: Ilustracija basne *Sretan cvrčak* ilustratorice Pike Vončine

4.2.5. Osvetoljubiva muha

U basni *Osvetoljubiva muha* jedna muha stalno je dosađivala lavu, kralju životinja koju je na kraju prignječio svojom velikom šapom.

„Jednom je za vrijeme lavljeg objeda neka samouvjerena, gladna muha dosađivala kralju životinja. Letjela je oko njuške, slijetala na glavu i bezobrazno zujala: – Zzzar si zzzzaboravio Zzzzlaticu pozzvati na zzzajutrak?

– Kakvu Zlaticu? Kakav zajutrak? – ljutio se lav. Na kraju ju je propisno prignječio šapom“ (Zidar-Bogadi, 2016: 57).

Muha čim je došla s sebi smislila je način kako će se osvetiti lavu. Muha je otišla do slona i nosoroga te im ispričala laži kako lav za njih ružno govori. Slonu, koji je u basni okarakteriziran kao umišljen muha je rekla kako lav za njega priča da ima klempave uši i zdepaste noge, a nosorogu koji za sebe smatra da je najpametniji od svih životinja ispričala je kako lav za njega kaže da su papige i majmuni pametniji od njega.

„Odleti zatim do uobraženog slona koji je držao do svoje ljepote.

– Znaš li ti što lav misli o tebi, ljepotane?

Naokolo priča da si obična smežurana bačva klempavih ušiju i zdepastih nogu! – prišapne mu muha.

– Što? – zaurla uvrijeđeno slon i pozeleni od bijesa kao krastavac –pokaži mi tog lava, gdje je?

I on pojuri putem koji mu je muha pokazala.

– Što?! – zaurla nosorog i pocrveni od bijesa kao rotkvica – pokaži mi tog lava, gdje je?

I on pojuri putem koji mu je muha pokazala“ (Zidar-Bogadi, 2016: 57-59).

Na kraju priče otkrivamo kako je muha uspjela u svome naumu jer su ljutiti slon i nosorog odmah otišli lavu te napali na nedužnog lava.

„Nedugo zatim džunglu ispuni lavlja krika: i ljepotan i pametnjaković navalili na nedužnog lava. Gledala to iz prikrajka osvetoljubiva muha, trljala ruke od zadovoljstva i zujala sretno: – Zzzapamtit ćeš ti Zzzlaticu! Zzzzločesta jedna zzzvijeri!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 59).

Ova basna nam otkriva osobine životinja kroz njihove postupke. Lav je kao i u gotovo svakoj basni vladar životinja, slon za sebe misli da je najljepši, a nosorog hvalisav te za sebe misli da je najpametnija životinja. Ono što je novo u basnama književnice Nade Zidar-Bogadi jest da on uvodi i neke nove likove u basnu. U ovoj basni naišli smo na jedan novi lik, a to je kukac odnosno muha. Kako i sam naslov basne kaže, muha je okarakterizirana kao osvetoljubiva te nam je književnica naslov zaista i opravdala kroz cijelu basnu. Postupci koje je muha uradila u priči nju čine osvetoljubivom. Za nas, ova basna ima snažnu poruku. Često ćemo se u životu sresti s ljudima koji su željni osvete. Ljude koji nakon što se osvete drugoj osobi i pritom pokazuju zadovoljstvo možemo usporediti s ovom muhom iz basne. Basna otvara jedno veoma važno pitanje, trebamo li u životu željeti zlo osobi koja se možda prema nama i nije bas odnosila najbolje? Moralna pouka ove basne jest da onaj tko čini osvetu drugome, zapravo čini zlo samome sebi. Drugim riječima, radeći drugome zlo ne možemo biti sretni.

4.2.6. Prijatelji

Basna *Prijatelji* govori o prijateljstvu između dva vuka. Vukovi su odlučili opustošiti stado ovaca.

„Dva vuka odlučiše opustošiti jedan zabačeniji tor pa se maskiraše u ovce. Pomiješaše se s ovcama i prođoše nezapaženi pokraj pasa“ (Zidar-Bogadi, 2016: 68).

Međutim plan im i nije uspio jer bivaju razotkriveni. Psi su dozvali pastire, te kada su pastiri stigli jednog vuka su uspjeli uhvatiti.

„Pošto su se dobro gostili cijele noći, nabreklih trbuha, pokušaše ujutro otići kako su i došli. No psi osjetiše krv i pronađoše zaklane ovce pa lavežom dozvaše pastire“ (Zidar-Bogadi, 2016: 68).

Drugi vuk se uspio vješto skriti među ovce te proći neprimijećeno. Dok je drugi vuk bio u nevolji u rukama pastira dozivao je svog prijatelja za pomoć, ali nitko se nije odazivao.

„Uplaši se jedan od vukova pa se dade u bijeg. No kako se prežderao, nije mogao brzo trčati pa ga psi lako uhvatiše.

Zadnjim snagama vuk pozva svog prijatelja koji se vješto pritajio među ovcama: – Pomozi, prijatelju! Gdje si sad? Nismo li uvijek dijelili plijen popola? Nismo li bili kao braća?“ (Zidar-Bogadi, 2016: 68).

Ova basna ima snažnu pouku te ju svakako možemo povezati i sa našim životom. U nevolji se pravi prijatelj poznaje. Dok je sve bilo dobro i vukovi su svoj plan uspjeli ostvariti, oni su se jedan prema drugome odnosili kao pravi prijatelji, no kada se jedan vuk našao u nevolji, drugi mu nije htio pomoći nego se podnio sebično te ostavio prijatelja samog. Basna prijatelji nema sretan završetak te možemo zaključiti da je kraj basne nepravedan. Možda ćemo i mi u životu barem jednom doživjeti nepravdu i razočarati se u prijatelja. Ako u životu imamo blisku osobu koje je uz nas i u lijepim, ali i u teškim trenutcima tek tada možemo reći da imamo pravog prijatelja. Basna *Prijatelji* veoma je poučna kratka priča koja ostavlja snažan dojam na nas. Namijenjena je djeci jer je razumljiva, a može ih poučiti kako se postaje pravi prijatelj, ali i kako u životu prepoznati pravog prijatelja.

4.2.7. Cvrčak slikar

Na samom početku basne književnica spominje jednu već poznatu basnu francuskog basnopisca Jeana de La Fontainea *Cvrčak i mrav*. Međutim cvrčak iz La Fontainove basne je svirač, a cvrčak iz basne Nade Zidar-Bogadi je slikar.

„Poznata vam je priča o cvrčku i mravu. Cvrčak iz te priče bio je svirač, a ovaj o kojem vam ja sada želim pričati bio je slikar“ (Zidar-Bogadi, 2016: 65).

Cvrčak je volio slikati mrave, a kako su mravi veoma marljive male životinje, skupljali su hranu pripremajući se za zimu.

„Skupljali su mrvice da bi mravlji kuhar od njih umijesio kruh“ (Zidar-bogadi, 2016: 65).

Cvrčak je naslikao kruh te se otišao pohvaliti jednom mravu, odnosno kraljici svih mrava.

„Cvrčak je tako vjerno naslikao taj kruh da se i sam iznenadio svojem umijeću.

Odnio je zato sliku mravljoj kraljici i rekao:

– Pogledaj ovo savršenstvo, kraljice svih mrava! Radio sam neumorno cijelo ljeto, bez odmora i naknade, i unatoč svemu, nisam napravio nijednu pogrješku, nisam izostavio nijednu mrvicu. Očekujem da me nagradiš!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 65).

Unatoč trudu i hvalisanju sebe, cvrčak ipak nije dobio pohvalu od kraljice svih mrava.

–O tvojoj će sudbini odlučiti hiroviti jesenski vjetrovi i kiše – odgovori mu ledenim glasom kraljica svih mrava“ (Zidar-Bogadi, 2016: 65).

Ova basna nam je pokazala kako se prije svega bez rada ne može živjeti. Obzirom da postupke likova u ovoj basni otkrivamo da su mravi marljive i veoma radišne životinje. S druge strane, cvrčak slikar je neskroman, odnosno hvalisav te nepromišljen.

Posljednjom rečenicom iz knjige književnica nam poručuje da je u radu spas, odnosno onaj koji radi gladi se ne treba bojati.

„Naslikani kruh ne možeš pojesti!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 67).

Ponekad moramo u životu raditi i neke stvari koje su nam manje drage ili zabavne, ali ih jednostavno moramo napraviti. Rad i marljivost uvijek će nam se isplatiti i sigurno neće biti uzaludna. Naravno, ovom basnom književnica nije htjela poučiti da i slikanje, odnosno umjetnost nije rad. Otvara nam se i pitanje trebamo li živjeti samo da bismo jeli, odnosno treba li život biti samo egzistencija i preživljavanje? „Osim toga, zar je

vrijedno samo ono što se može pojesti, što je tijelu ugodno i potrebno? I zar iz stoga nije jednako svakoga poštovanja vrijedan i onaj koji stvara ljepotu? To su samo neka od pitanja koja postavlja ova lijepa basna“ (Hranjec, 2016 prema Zidar-Bogadi, 2016: 155).

4.2.8. Kokoš i pšenično zrno

Kokoš i pšenično zrno priča je o kokoši koja je pronašla jedno zrno pšenice te se dugo dvoumila hoće li ga pojesti ili ne.

„Našla neka kokoš zrno pšenice pa kako je to bila učena kokoš, nije ga odmah pojela već je stala razmišljati“ (Zidar-Bogadi, 2016: 35).

Kokoš je imala nekoliko nedoumica oko pšeničnog zrna.

„ – Ako ovo jedno pšenično zrno posijem, dogodine ću imati cijeli pšenični klas. Posijem li i taj klas, koliko li ću tek onda zrnja imati?! Bit ću najbogatija kokoš u okolici“ (Zidar-Bogadi, 2016: 35).

Potom se kokoš ipak malo zapitala što ako nešto pođe po krivu te joj plan ne uspije.

„ – Ali što ako to zrno ne nikne? Što ako ga pojede krtica ili poljski miš? Možda me već sad iz prikrajka gleda neka zlobna vrana i samo čeka da odem i ostavim zrno u zemlji. Lijepo bi mi se smijale prijateljice kad bi čule da sam nađeno zrno zakopala u zemlju umjesto da sam ga odmah pojela“ (Zidar-Bogadi, 2016: 36).

Kokoš je toliko dugo razmišljala, a na kraju je od silnog razmišljanja i postala gladna.

„ – Tako je razmišljala kokoš. A od razmišljanja kokoši brzo ogladne. Pa i one učene. I tada im najviše prija – pšenično zrno“ (Zidar-Bogadi, 2016: 37).

Možemo reći da je basna Kokoš i pšenično zrno šaljiva i duhovita priča koja nas može nasmijati. Kokoši su uglavnom u basnama prikazane kao nepromišljene i ne baš toliko pametne. One naravno prikazuju takve ljude. Nada Zidar-Bogadi u ovoj je basni na jednak način prikazala kokoš. Čitajući basnu vrlo lako uočavamo i osobine kokoši koja je prije svega nepromišljena i veoma sumnjičava. Tolika sumnja nije još baš dobroga donijela. Osim toga, kokoš je pokazala i da veoma pati od toga da bude poznata i bogata te da druge životinje o njoj imaju visoko mišljenje. Dakako, nije samo kokoš u ovoj priči takva, ovakve osobine možemo prepoznati i kod ljudi.

„Znanstvenici će o meni pisati znanstvene radove, a djeca lirske sastavke. Najljepši će se pijetlovi otimati za moje krilo“ (Zidar-Bogadi, 2016: 36).

4.2.9. Rođendan Gljive Ludare

Priča je ovo je gljivi nazvana „Gljiva Ludara“ koja je odlučila proslaviti svoj rođendan s prijateljima.

„Slavila Gljiva ludara rođendan pa pozvala svoje prijatelje na objed. Naumila ih je pogostiti kokošjom juhom, medenjacima i voćnom salatom, ali joj je za kokošju juhu nedostajala kokoš, za medenjake med, a za voćnu salatu mrkvica“ (Zidar-Bogadi, 2016: 60).

Gljiva više nije imala vremena pripremati ručak jer su gosti već počeli dolaziti. Prva je na vrata došla lisica koja je gljivi donijela prekrasne darove, ali upitala i što ima za pojesti.

„ – Oprosti mi draga prijateljice! Još prošlog tjedna pozvala sam jednu kokoš na današnji objed. Čini se da je zaboravila adresu. Nego, molim te, pođi ti do sela po nju!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 61).

I tako je lisica poslušala gljivu te otišla potražiti kokoš kako bi mogla gljiva spremiti ukusnu kokošju juhu. U međuvremenu na rođendan je došao medvjed isto tako gladan te upitao ima li finih kolača.

„Medenjaci te čekaju u duplji starog hrasta. Pođi po njih, molim te, ja nisam stigla! Samo reci pčelama da sam te ja poslala!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 62).

Medvjed je kao i lisica poslušao gljivu te otišao pčelama.

Posljednji je došao zec kojeg je gljiva poslala da ode u najbliži vrt u selu po mrkve jer ih je on tamo ostavila.

„ – Oprosti mi. Znam da voliš svježu hranu pa sam mrkvicu ostavila u najbližem vrtu u selu. Pođi po nju molim te! Uskoro će doći i ostali gosti“ (Zidar-Bogadi, 2016: 64).

Međutim, gljiva ih je sve prevarila. Lisicu su uhvatili seljaci dok je išla po kokoš, medvjeda su pčele izbole, a zec je jedva uspio pobjeći od psa koji je nasrnuo na njega čim je ušao u njegov posjed.

Na samom kraju basne autorica je navela jednu staru poslovicu kojom je završila basnu, ali i dala nam naslutiti koja je pouka.

„Odonda, čim vidi mrkvicu, sjeti se Gljive Ludare i kobnog objeda, a i one narodne: TKO JE LUD, NE BUDI MU DRUG!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 64).

Pouka ove priče je da ukoliko je to moguće, u životu se ne trebamo družiti s neodgovornim ljudima poput gljive iz basne.

4.3. Lopoč priče

Zbirka *Lopoč priče* objavljena je 2003. godine te je to ujedno i posljednja objavljena zbirka književnice Nade Zidar-Bogadi. Zbirka je dobila naziv po naslovu jedne kratke priče, odnosno basne. Zbirka *Lopoč priče* sastoji se od tri dijela. Sve priče koje nalazimo u zbirki *Lopoč priče* dosad su već prethodno objavljene u trima zbirkama. U prvom dijelu nalazimo priče iz zbirke dječjih priča *Kiša je moja prijateljica.* U drugom dijelu nalaze se basne i bajkovite priče iz zbirke basni *Sretan cvrčak*, a posljednji treći dio čine neobične priče iz zbirke *Marsovac iz moje ulice*.

4.3.1. Kiša je moja prijateljica

Kiša je moja prijateljica je zbirka dječjih priča objavljena 1997. godine. Zbirka je nastala od priča koje je književnica Nada Zidar-Bogadi objavljivala u hrvatskom časopisu za djecu *Radost*. Zbirka sadrži trideset i četiri kratke priče. Priče uglavnom govore u svakodnevnom životu, a likove prepoznajemo u svojoj okolini. „Prvi, vizualni susret sa zbirkom odiše nekom nejasnom sjetom i sumornošću. Kao da sama naslovnica, a zatim i crno-bijele ilustracije suvremenoga hrvatskog ilustratora Francine Dolenca upućuju čitatelja na otkrivanje smisla takva ozračja. Da bi se to provjerilo, uiščitavanju zbirke valja krenuti od priče koja je obilježava naslovom“ (Visinko, 2005: 185).

U zbirci *Lopoč priče* nalazi se devet izabranih priča iz zbirke *Kiša je moja prijateljica*, a to su: *Kiša je moja prijateljica*, *Đurđica*, *Ljubice*, *Automobil*, *Događaj koji me se dojmio*, *Sok u Oazi*, *Kišno poslijepodne*, *Bermudski trokut* i *Brbljava papiga*. *Kiša je*

moja prijateljica je prva priča koju nalazimo u zbirci *Lopoč priče*. *Kiša je moja prijateljica* je veoma tužna priča koja govori o nesreći koja se dogodila nesretnom dječaku, a posljedica nesreće jest da je dječak ostao nepokretan, zauvijek u invalidskim kolicima. Priču nam priča dječakova sestra kojoj je od tog dana kiša postala najbolja prijateljica.

„Moj brat sjedi u invalidskim kolicima i gleda kroz prozor djecu koja se igraju. Pogledom punim suza priziva olujne oblake.

– Danas će opet biti sunčan dan. Ja ne volim sunčane dane. – kaže. – kiša je moja prijateljica“ (Zidar-Bogadi, 2003: 13).

Prema navedenoj priči zaista uviđamo sjetno ozračje te osjećaj tuge koju priča budi u nama. „I uistinu, priča *Kiša je moja prijateljica* donosi personificirani osjećaj sigurnosti i blizine u pojavi kiše. Kiša postaje melem za ranjenu dušu i tijelo djeteta, jer ga njezina pojava oslobađa usamljenosti te mu ublažava patnju. Dječak Darko, nesrećom prikovan za invalidska kolica, samo za kišnih dana osjeća radost druženja sa sestrom i djecom iz zgrade“ (Visinko, 2005: 185).

Priča *Đurđica* koju također nalazimo u zbirci izabranih priča *Lopoč priče* također govori o unutarnjim promišljanjima i osjećajima kod djece. Osim toga, priča *Đurđica* govori i o čovjekovom povezanošću s prirodom te naglašava ljepotu prirode koja je svuda oko nas. Djevojčicu Đurđicu brine polazak u školu iz razloga da će se druga djeca smijati njezinom imenu. Majka ju uvjerava kako je njezino ime veoma lijepo, a i u prirodi nalazimo prekrasan cvijet đurđica.

– Smiješno! Tvoje je ime lijepo kao i proljetni cvijet koji se tako zove – objasni joj majka“ (Zidar-Bogadi, 2003: 14).

Kada je djevojčica krenula u školu i shvatila da se njezina učiteljica zove baš kao i ona, shvatila je da je Đurđica veoma lijepo ime, čak joj je od tada ime Đurđica postalo najljepše ime na svijetu.

Još jedna priča iz svakodnevnog života koju smo sigurno barem jednom u svojem životu doživjeli je priča pod naslovom *Bermudski trokut*. Književnica se u ovoj priči na duhovit način nasmijala neurednosti. Riječ je o jednoj obitelji koja ima problem kao i svaka druga obitelj, a to je nestajanje stvari u kući. Književnica je nered usporedila s pojmom Bermudski trokut kako je i nazvala priču. Bermudski trokut kao mjesto na

kojem neobjašnjeno nestaju stvari usporedila je s nestajanjem stvari u dnevnom boravku jedne obitelji.

„Vjerujem da ste dosad čuli za taj fenomenalni trokut u kojem nestaju avioni i brodovi. No čini se da je na ovom svijetu moguće i da se taj trokut trenutno nalazi u našoj dnevnoj sobi. Jer kako inače objasniti fantastično nestajanje maminih, tatinih i mojih stvari?“ (Zidar-Bogadi: 2003: 22).

Obitelj iz priče domišljato se dosjetila da zadatak pronalaska izgubljenih stvari u kući pronađe njihov kućni ljubimac, pas.

„Zato sam objasnila Flokiju da je to sad njegov najvažniji zadatak: Floki je pametan pas i bilo mu je dovoljno jedanput reći: odmah je nekud otrčao i vratio se s traženim čarapama, kravatom i svilenim šalom“ (Zidar-Bogadi, 2003: 22).

Priča *Bermudski trokut* svakako nas može nasmijati, a iz nje možemo izvući i pouku da nered neće nastati ukoliko svatko zna gdje je ostavio svoje stvari. Zasigurno će se svaki čitatelj nakon pročitane priče dosjetiti barem jedne iste ili slične situacije u kojoj se našao, baš kao i obitelj iz priče.

U priča *Događaj koji me se dojmio* autorica nam je htjela pokazati kako nije sve u novcima te ćemo se proživljavajući brojne situacije u našim životima u to i uvjeriti. Uvjerili smo se u to i čitajući ovu priču.

Priča počinje tako što je netko u obitelji dobio na lotu.

„Teta Monika dobila je šesticu na lotu!!!

Bože, kakva vijest! Mama se skoro onesvijestila. Tata je otišao po bocu najfinijeg vina da nazdravi onome tko je izmislio igre na sreću! (Zidar-Bogadi, 2003: 17).

Međutim teti Moniki to i nije baš bio najsretniji dan na svijetu, upravo suprotno.

„A ona nije ni ušla u predsoblje, već je briznula u plač.

– Monika, pa kaj se dogodilo? Kaj su poništili izvlačenje, majmuni jedni?! – pozelenio je tata, i prije nego je dočekao odgovor, iskapio je pola litre crnjaka.

Monika je jecala i hvatala zrak: – Moje mačke, moje Tigrice više nema… – jedva je izgovorila. – pregažena je…užas… – pa je opet zajecala.

– Daj Monika ne budi dijete, pa ti si sad možeš kupiti čitav zoološki vrt. Kaj tu centraš za jednom običnom mačkom skitnicom?! – pokušao ju je umiriti tata.

– Običnom skitnicom?! – vrisnula je Monika uvrijeđeno i raspalila tatu vruću zaušnicu“ (Zidar-Bogadi, 2003: 17).

Teti Moniki iz priče ipak nije bilo važno što novcima sada može kupiti što god želi, kad joj ti novci ne mogu vratiti ono izgubljeno što je voljela.
Priče iz zbirke *Kiša je moja prijateljica* veoma su kratke priče s jednostavnom fabulom. Djeci su bliske upravo zbog činjenice jer govore o svakodnevnom životu, o situacijama u kojima se pojedino dijete bar jednom našlo u životu. Pojedine priče oslikavaju djetetova unutarnja proživljavanja i borba s osjećajem tuge, sjete ili gorčine. Prema postupcima pojedinih likova iz priča, upoznajemo čovjeka te njegove osobine. Priče nam prikazuju i utjecaj odraslih na djecu te suočavanje djeteta sa svijetom koje ponekad zna biti okrutan i nepravedan.

4.3.2. Sretan cvrčak

Drugi dio zbirke čine basne iz knjige *Sretan cvrčak*. U zbirci *Lopoč priče* nalazimo devet basni, a neke od njih su prethodno i analizirane u radu. Basne *Sretan cvrčak, Darovita žaba, Nestrpljiva kokoš, Rođendan Gljive Ludare, Kukavica, Lopoč, Vrtni patuljak, Orao Zen* i *Bajka o čarobnoj ptici* izabrane su priče koje nalazimo u zbirci Lopoč priče.
Zanimljiva je basna *Lopoč,* a nalazimo ju u zbirci *Sretan cvrčak* te se našla među izabranim basnama u drugom dijelu zbirke *Lopoč priče*. Kao što je već prethodno navedeno, Nada Zidar-Bogadi je u svojim basnama preuzela likove iz drugih basni i nama poznatih basnopisaca, no u njenim basnama možemo upoznati pojedine nove likove koji se pojavljuju. Osim životinje, u basnama Nade Zidar-Bogadi nailazimo na biljni i bajkoviti svijet. Jedan od novih likova koji se pojavljuje jest lopoč koji pripada biljnom svijetu a date su mu ljudske osobine. U zbirci *Lopoč priče*književnica nam za svaku priču daje kratak uvod, odnosno u nekoliko rečenica nas potiče i zaintrigira za čitanje priče. Tako za basnu *Lopoč* navodi kako „radoznalost, snovi i želja da se dosegne nešto novo i nešto ljepše, često su jači i od opasnosti koje nas čekaju na putu tih ostvarenja. Lopoč je svjestan tih opasnosti, ali vjeruje u svoje snove. U svoje snove vjeruju i druge sanjalice, bez njih bi svijet bio siromašan. Zato čitaj i sanjaj i ti“ (Zidar-Bogadi, 2003: 9). Priča Lopoč govori o tome kako treba slijediti svoje snove.

Lopoč koji je bio samo sitan korjenčić sanjao je da postane veliki bijeli cvijet, da izraste u visinu te pobjegne od muljevitog dna u jezeru.

„ – Sanjao sam da sam bijeli cvijet! – povjerio se tromom somu koji je u tamnim dubinama i mulju našao zimsko utočište. – Sanjao sam da sam bijeli cvijet u nekom drugom, ljepšem svijetu. Daleko od mulja, daleko od mraka i hladnoće. Osjetio sam neopisivu toplinu na snježnobijelim laticama. Ta me toplina hranila. I čuo sam pjesmu stvorova koje moje oči još nisu vidjele u ovim dubinama. Moram rasti: protegnuti se, rasti uvis, gore“ (Zidar-Bogadi, 2003: 37).

Lopoč je svoj san odmah ispričao somu, ali som nije vjerovao u snove te ga je pokušao odgovoriti od nauma da se upusti u nepoznato.

„ – Ja sam som kapitalac, a ne som sanjalica! Ti si sanjalica, bljedunjava biljko! Primijetio sam ja tvoj nemir, tvoju želju za bijegom iz mulja. No upamti, sanjalice ne žive dugo“ (Zidar-Bogadi, 2003: 37).

Lopoč je bio svjestan opasnosti koje mu prijete ukoliko izađe iz mulja. Osim soma, tu su bile i druge životinje koje su ga pokušavale uvjeriti da ostane u mulju.

„ – Luda, nejaka biljko! Zavuci se natrag u sigurnost mulja. Miruj! Što misliš da te čeka u tom nepoznatom svijetu topline i svjetla? Dugonoge, gladne rode! A njihovo klepetanje je, vjeruj mi, najopasnija pjesma koju znam. – potužila se zelena žabica koja bi ponekad po jezerskom dnu tražila hranu“ (Zidar-Bogadi, 2003: 38).

Bez obzira na savjete koje je dobio od ostalih životinja koje su živjele u mulja, lopoč je slušao sebe te nije htio odustati o svojih snova. Jednog jutra san mu se ostvario. Lopoč je narastao uvis te izašao iz mračnog mulja, a kad je otvorio oči ugledao je ljepši svijet. Lopoč je ugledao svu ljepotu prirode koju nikada prije nije vidio. Lopoč je upoznao mladića te shvatio je ga je taj mladić dozivao. Mladić je imao snove kao i lopoč, a sanjao je da upravo taj lopoč izađe na površinu.

„Na obali jezera spazio je mladića.

– Već je bilo vrijeme da se pojaviš! Kakvo je to jezero bez lopoča?! Jezero bez lopoča kao nebo bez Mjeseca! – govorio je mladić zadivljen bjelinom lopočevih latica“ (Zidar-Bogadi, 2003: 39).

Poučna priča *Lopoč* mnogočemu nas je naučila. Naučila nas je da nikada ne trebamo odustajati od svojih snova, bez obzira ako nam ih netko i pokušava urušiti. Maleni korijen sanjao je o lijepom svijetu, izdignut iz mulja, a taj san mu se jednog dana i

ostvario. Nekada ono lijepo u životu treba čekati, ali važno je od snova nikada ne odustati jer će se oni s vremenom i ostvariti. Važno je samo željeti i biti uporan. Baš kao i maleni lopoč iz priče. Ono što je zajedničku lopoču i mladiću jest vjera u snove koji su se na kraju ostvariti i lopoču, ali i mladiću iz priče.

U drugom dijelu zbirke nailazimo na još jednu basnu pod nazivom *Orao Zen*. Književnica nas je potaknula na čitanje ove basne na samom početku, u sadržaju, ukazujući na problem ugroženosti života na planetu Zemlji. „Život na Zemlji je ugrožen. Mi smo ugrožena vrsta – riječi su cirkuskih tigrova. Čitaj basnu i zaključi jesu li opravdane Zenove dvojbe: redovit obrok i sigurnost ispod cirkuskog šatora ili božanstven osjećaj slobode i letenja. Što ako se obistine tigrove crne slutnje?“ (Zidar-Bogadi, 2003: 9).

Na samom početku basne upoznajemo orla koji je igrom slučaja, a da niti sam ne zna kako, dospio u cirkus. U cirkusu se susreo s brojim životinjama. Prvi susret bio mu je s brbljavom papigom koju je upitao odakle je te što ona radi ovdje u cirkusu.

„Netremice je piljio u tu šarenu prikazu sve dok ga nije zabolio vrat, a onda ju upitao: – Tko si ti? Što radiš ovdje? Odakle si? Gdje ti je domovina?

– Ja sam ovdje glavna zvijezda! A što si mislio?! A gdje mi je domovina, pitaš. Gdje mi je dobro, tu mi je domovina! Proputovala sam s ovim cirkusom sve kontinente“ (Zidar-Bogadi, 2003: 45).

Orao Zen vrlo se brzo udaljio od papige te se uputio prema majmunima koji su bili zatvoreni u kavezu. Priupitao je i njih što rade u cirkusu.

„ –Mi skačemo kroz goruću obruč i izbodimo zastrašujuće akrobacije na trapezu i zato smo zvijezde ovog cirkusa. Ljudi nas poštuju i dobro hrane – objasni mu majmunica s velikim slamnatim šeširom“ (Zidar-Bogadi, 2003: 46).

Potom prao ugleda lava, kralja životinja te se strašno začudio zašto je i lav zatvoren u kavezu.

„ – Zar ovdje i kraljevi žive u kavezu? Kralju prašume mjesto je u divljini! – čudio se orao“ (Zidar-Bogadi, 2003: 46).

Lav mu je na to dao jasan odgovor.

„ – Bolje biti zvijezda ovog cirkusa nego kralj bez kraljevstva. Kad si posljednji put preletio prašumu? Ljudi krče šume, uskoro će i pustinje prošarati autocestama. Pitaj tigrove ne vjeruješ!“ (Zidar-Bogadi, 2003: 46).

Orao je sada već bio znatiželjan te se zaputio prema kavezu s tigrovima. Ipak, ispostavilo je da su i tigrovi zatvoreni u kavezu sretni što su baš ovdje.

„ – Sloboda ima svoju cijenu: glad joj je čest pratilac. Koliko su nam puta hijene znale oteti ulovljen plijen. A ovdje nas hrane zečevinom! A ljudi, to nam možeš vjerovati, ljudi prodiru sve dublje u divljinu. Umjesto divljeg bilja prašumom će uskoro nicati semafori – tigrovi su bili pesimisti.

Ipak, na kraju, u posljednjem kavezu nalazila se jedna slonica koja je imala potpuno drugačije mišljenje od ostalih životinja u cirkusu. Ona bi se bez obzira na sve ipak odlučila za slobodu van kaveza.

„ – Ne slušaj ih. Ti si gospodar visina! Upamti to. Ako itko od nas ima priliku svoj život proživjeti u slobodi i divljini, to si onda ti. Odleti daleko od ovog cirkusa. Odleti još dok se sjećaš božanstvenog osjećaja slobode, još dok ti je draži miris svježeg i lako zarađenog mesa! – bila je uporna slonica „ (Zidar-Bogadi, 2003: 47).

Orao se sada pak našao u jednoj velikoj nedoumici. Bio je gladan i pomisao da bi u cirkusu uvijek imao hrane činila mu se veoma primamljivo. S druge strane, vrijedi li odreći se svoje slobode?

„Stajao je zbunjen i neodlučan na izlazu iz cirkusa. Kad bi barem u svojim krilima još jednom mogao osjetiti dodir južnog vjetra. Dvojio je.

Bila je to najteža odluka u njegovu životu“ (Zidar-Bogadi, 2003: 48).

Basna *Orao Zen* prožeta je snažnim poukama te nam otvara brojna pitanja. Iako su životinje iz priče bile zatvorene u kavezu te im je bila oduzeta njihova sloboda u prirodi ipak su se odlučile za takav život jer su barem imale hranu. Veoma je tužna pomisao da su životinje ugrožene te da jednako tako gube svoje stanište, a jedini krivac za to upravo je čovjek. Gradnjom cesta, velikih zgrada uništili smo mnoga staništa brojnih životinja i biljaka. Životinje su u ovoj basni iskazale strah od ljudi koji svojim postupcima uništavaju okoliš koji nas okružuje. Autorica postavlja pitanje sebi, a i nama čitateljima može li se čovjeka uopće više zaustaviti u tom naumu da svjesno ili nesvjesno uništava sve prirodne ljepote koje postoje na ovome planetu? Naravno, orlova nedoumica oko toga što izabrati ne odnosi se samo na njega već i na nas ljude. Mi isto tako moramo izabrati želimo li čuvati našu prirodu i živjeti u slobodi, ili uništavajući ju riskirati naš opstanak na ovom planetu. Onako kako se mi ponašamo prema prirodi, tako će se ona odnositi i prema nama samima.

4.3.3. Marsovac iz moje ulice

Treći, a ujedno i posljednji dio zbirke *Lopoč priče* nosi naziv *Marsovac iz moje ulice*. *Marsovac iz moje ulice* je zbirka devet priča koje imaju fantastičan sadržaj. Zbirka sadrži neobične priče u kojima su neobični i čudni likovi te njihovo ponašanje. Visinko (2005) navodi kako „neke možemo nazvati i modernim bajkama (*Zlatna ribica*). Prepoznatljive su sastavnice ludističko-nonsensne poetike, premda više na sadržajnoj nego na razini izraza. Naglašen je odmak od pojavne stvarnosti, odnosno njezina izokrenutost, što u čitatelja bogatijeg literarnog iskustva budi sjećanje na Carrollovu *Alicu* iz svjetske, i Balogovu prozu *Ja magarac* iz hrvatske dječje književnosti“ (Visinko, 2005: 185). U pričama se izmjenjuje svijet djece i odraslih te svijet životinja i ljudi.

U zbirci *Lopoč priče* nalazimo pet priča iz zbirke *Marsovac iz moje ulice* a to su: *Marsovac iz moje ulice, Prvi školski dan, Majstor za zmajeve, Priča o nesretnom lovcu* te *Zlatna ribica*. Likovi u pričama često se nalaze u nemogućim ali i pomalo smiješnim situacijama. Primjerice u priči *Prvi školski dan* djeca nisu mogla naći školu zbog guste magle u zraku. Autorica nam je tu veliku maglu slikovito i opisala.

„Bilo je to ovako. Nakon šestogodišnje pripreme osnovci su trebali poći u školu. Bio je rujan mjesec i jutra su već znala biti maglovita. Toga jutra magla se mogla jesti žlicom“ (Zidar-Bogadi, 2003: 58).

Prema prethodnom citatu već možemo zaključiti da je riječ o pričama koje su nevjerojatne, ali i priče koje su prožete velikim humorom. Zbog smiješnih situacija i likova koji su se našli u tim nama nestvarnim situacijama ove priče su namijenjene djeci te ih oni rado i lako čitaju. Priče opisuju djeci bliske situacije, ali na jedan drugačiji, neobičan način uz mnogo mašte u humora. „Osobito *Priča o nesretnom lovcu* djecu može zabaviti i pokrenuti njihovo fantazijsko mišljenje. Priča počinje poslovicom u nonsensnom obliku, i tako duhovito najavljuje neobičnog lovca i njegove još neobičnije doživljaje“ (Visinko, 2005: 185).

Priča o nesretnom lovcu govori o lovcu koji nikada nije uspio uloviti zeca, iako je za vrijeme lova znao uloviti svakojake životinje, ali i poneke čudne predmete.

„Bio neki lovac kojemu su kao dječaku često govorili: – Bolje zec u ruci, nego slon na grani! – ili tako nekako, pa je on godinama marljivo odlazio u lov. Lovio je puževe, leptire, liftove, skakavce i papirnate zmajeve. Zeca, Međutim, nikada nije ulovio“ (Zidar-Bogadi, 2003: 62).

Jednog dana lovčeva želja ipak se ostvarila te on ulovi zeca. No, međutim lovac u toj velikoj želji da ulovi zeca uopće nije shvatio da je to stvarno zec.

„ – A tko si ti? – pitao je lovac zeca tako naivnim glasom da se zec stao smijati i smijati, i nije prestao do večeri. Na kraju mu je tako pozlilo da je umro“ (Zidar-Bogadi, 2003: 62).

Lovac se sav prestravio te počeo trčati šumom glavom bez obzira jer je mislio kako će njega svi optuživati za smrt te čudnovate životinje.

„Bio je uvjeren da će svi baš njega optuživati za iznenadnu smrt ove čudne, dugouhe spodobe. Zato je počeo mahnito trčati šumom, sudarati se sa stablima, stenjati, jaukati i cmizdriti gorkim suzama“ (Zidar-Bogadi, 2003: 62).

Često nam se u životu dogodi da nešto toliko dugo i snažno priželjkujemo, a na kraju kada se to i ostvari mi jednostavno ne znamo što napraviti. Isto je dogodilo i nesretnom lovcu u priči Nade Zidar-Bogadi koji je imao toliko želju uloviti zeca, a na kraju kada je zec stao pred njega, lovac čak nije niti prepoznao da je ta životinja upravo zec već ga je nazvao „čudnovata dugouha spodoba“.

4.4. Karakteristike basni Nade Zidar-Bogadi

Basne književnice Nade Zidar-Bogadi kao što je već navedeno možemo pronaći u zbirki *Sretan cvrčak* koja ima dva izdanja. Prvo izdanje izašlo je 1996. godine, a drugo nadopunjeno izdanje izašlo je 2000. godine te zbirka čini ukupno 24 basne. U samom podnaslovu zbirke *Sretan cvrčak* piše kako su to „moderne basne“. Time se zapravo želi ukazati kako postoje i one klasične basne, davno pisane. Svaka napisana basna zapravo je alegorija, odnosno pisac nam basnom želi nešto poručiti te pouka nije napisana izravno već nam se ona otkriva kroz likove i njihove postupke. Književnica Nada Zidar-Bogadi u većini svojih basni odlučila se za onu ustaljenu, nama poznatu kompoziciju. Uglavnom sve basne autorice su kratke, kompozicija je svedena na najnužniju priču.

Autorica odmah na početku basne ulazi u glavnu priču te naglašava osnovnu temu. Osim kompozicije, u basnama Nade Zidar-Bogadi prepoznajemo i tipične likove životinja u basnama. Osim likova, poznate su nam iz ranijih osobina i njihove karakteristike. Primjerice lisica je lukava, kokoš je nepromišljena, lav je kralj svih životinja, magarac tvrdoglav, sova je mudra i slično. U nekim basnama ostanemo malo i zatečeni, na primjer lisica nije uvijek lukava, već iz basne doznajemo da ponekad biva i nasamarena. U basni *Talentirana žaba*, koja je prethodno analizirana, vidjeli smo situaciju u kojoj lisica biva prevarena te ju je žaba nasamarila. Ono što je novo jest da književnica u basnu uvodi i nove likove koje dosad nismo baš imali priliku susresti u basnama. Osim likova životinja pojavljuju se i biljke (lopoč, gljiva), te kukci (muha). Basne Nade Zidar-Bogadi svakako su namijenjene djeci ne samo zbog toga jer su kratke već su pisane jednostavnim jezikom, bez previše ulaženja u dubinu autorica nam pojedinom basnom daje veoma jasnu moralnu pouku. Pouka ponekad i nije tako očita, primjerice u basni *Najljepši cvijet*, već je pomalo maskirana, obučena u bajkovito ruho. U pojedinim basnama možemo pronaći i brojne poslovice. „Čitajući basnu *Kukavica* nailazimo na velik broj poslovica kao na primjer: Ne živimo da bismo jeli, nego jedemo da bismo preživjeli, Tko jede, ne boji se gladi, Ni priroda više nije što je nekad bila i slično. Navedenim poslovicama književnica nam još više naglašava poruku basne. Možemo zaključiti da je Nada Zidar-Bogadi definitivno opravdala činjenicu da su basne zaista pisane za dječji uzrast te bez sumnje namijenjene djeci“ (Hranjec, 2016, prema Zidar-Bogadi, 2016: 156). Navedenu tvrdnju možemo potkrijepiti činjenicom da se u basnama autorice pojavljuju zanimljivi likovi, basne su pisane jednostavnim izrazom, a pouka nam nije nametnuta i očita, već proizlazi iz same priče.

5. ELEMENTI BASNIČNOSTI U DJELIMA NADE ZIDAR-BOGADI

Književnica Nada Zidar-Bogadi, kao što je već i prethodno navedeno, ima veoma širok opus književnih djela. Osim basni, koje su analizirane u radu, spisateljica je pisala i druge književne vrste poput igrokaza, priča za djecu te poezije. Zanimljivo je navesti da u pojedinim književnim djelima autorice nailazimo na velike sličnosti s basnom kao književnom vrstom. Pod elementima basničnosti podrazumijevamo prije svega animalističke motive te likovi životinja, biljaka, stvari i pojava koji ukazuju na moralne osobine čovjeka. Bilo koji tekst koji u sebi sadrži moralnu pouku možemo smatrati elementom basničnosti jer je upravo pouka ono po čemu je basna prepoznatljiva kao takva književna vrsta. Primjerice izbor epigrama i igrokaza za djecu koje nalazimo u knjizi *Kokoš kod frizera* ima mnogo elemenata koje sadrži basne, odnosno u knjizi vidimo elemente basničnosti. Osim igrokaza, u zbirki pjesama *Plavi san* nailazimo animalističke motive te i ovdje možemo napraviti poveznicu s basnama. Knjiga *Volite li životinje?* sadrži priče o životinjama, kućnim ljubimcima te njihovim vlasnicima. Prema svim navedenim književnim radovima Nade Zidar-Bogadi možemo zaključiti kako je autorica voljela pisati o životinjama i svijetu prirode koja ju je uvijek očaravala.

5.1.Igrokazi

Igrokazi književnice izvode se na brojnim skupovima dramskog, novinarskog i literarnog stvaralaštva, a još 1990. godine uvršteni su u *Antologiju hrvatskog dječjeg igrokaza*. Također su uvršteni i u Zbornik igrokaza *Mala gradišćanska pozornica* koji je bio namijenjen za učenike osnovne i srednje škole u Austriji. U zborniku igrokaza *Dvadeset igrokaza za sve generacije*, koji je priredio književnik Miro Gavran uvršteni su igrokazi Nade Zidar-Bogadi (*Kokoš kod frizera*, *Prodavaonica na kraju grada, Jutro mravlje kraljice* i drugi). Osim igrokaza autorica objavljuje i epigrame u kojima podvrgava smijehu nečiji moral ili nečiju gluposti. Epigrami su kratki pjesnički oblik, a u epigramima autorice nailazimo na rimu. Namijenjeni su učenicima mlađe školske

dobi, a tema je životinjski svijet. Kao što je i navedeno,čak i u epigramima književnice možemo pronaći elemente iz basne (Zidar-Bogadi, 2016).

5.1.1. Kokoš kod frizera

Kokoš kod frizera je zbirka tekstova književnice Nade Zidar-Bogadi, a sadrži izbor epigrama i igrokaza za djecu. Prvi dio sadrži epigrame u stihu i kratke igrokaze, a drugi dio dulje i kompleksnije igrokaze. Knjiga *Kokoš kod frizera* objedinjuje igrokaze autorice koji su nastali u različitim razdobljima njezinog stvaralaštva. Kratki igrokazi i epigrami koje nalazimo u prvom dijelu imaju kratku formu, stihovi se rimuju te sadrže humorističnu poantu. Glavni likovi su životinje, baš kao u basnama (Zalar, 2016 prema Zidar-Bogadi, 2016). Uglavnom je prisutan dijalog između životinja te se ponašanje životinja dovodi u vezu s ljudskim ponašanjem. „Bilo da je riječ o žabljim, puževskim, vrapčjim razgovorima ili onima drugih žitelja dvorišta (pas, guske, golub, tele, ždrijebe, konj, puran, krtica, krava), izrazita je njihova suvremena antropomorfizacija“ (Zalar, 2016 prema Zidar-Bogadi 2016: 95). Prikazan je svijet životinja koje su konstantno u neposrednoj blizini čovjeka pa su preuzele čak i njihove osobine. U drugom dijelu izbora igrokaza nalazimo igrokaze pod naslovom *Telefonski razgovor morske mačke i morskog psa*, *Mačka u galeriji slika*, *Kokoš kod frizera*, *Jutro mravlje kravice*, *Povijesna uloga mačke u svemiru*, *Prodavaonica na kraju grada*, *U plavom tramvaju na žute točkice*, *Žirafa i krokodil u zoološkom vrtu*, *Moljac na nogometnom stadionu*, *Komarac u kazalištu*, *Doručak na travi*, *Pčela u knjižnici*, *O strašnom lovcu* i *Slon pred vratima*. I u drugom dijelu knjige životinje su nosioci radnje. Osim toga, sličnost s basnama vidimo i po tome što igrokazi sadrže i moralnu pouku (Zalar, 2016 prema Zidar-Bogadi, 2016).

Kratak epigram pod naslovom *Crna i bijela roda* uspoređuje izgled životinje u skladu s time što rade i gdje žive. Bijela roda je takva jer ljetuje u hladu, dok je crnu rodu uvijek pratilo sunce. Književnica nam zapravo ovdje želi pokazati suprotnosti i razlike među ljudima s obzirom na to što rade, odnosno gdje žive.

„Crna roda:
Ovog sam ljeta baš uživala,
neprestance sam letjela, puno plivala!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 17).

Još jedan kratak, ali jednako tako poučan epigram nosi naslov *Kućanski aparati u prirodi*. Gljiva i zec vode kratak dijalog o tome kakvih sve čuda su pronašli u prirodi. Gljiva je pronašla perilicu rublja, ali joj nitko nije vjerovao te su joj ostali stanovnici u prirodi nazivali ludom gljivom.

„Luda gljiva: Jutros sam u šumarku
vidjela perilicu za rublje!
Protrljala sam oči i pala u nesvijest od čuda.
No, nitko mi ne vjeruje.
Svi kažu: „Ta luda gljiva“ (Zidar-Bogadi, 2016: 18).
Ipak se našla jedna životinja koje je gljivi vjerovala.
„Ja ti vjerujem, draga moja,
i neka svi čuju:
i ja sam jutros nadomak bare
sreo – štednjak na struju!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 18).

U knjizi nalazimo još jedan epigram iste tematike kao i prethodni pod nazivom *Štednjak mjesečar* u kojem ovaj puta dijalog vode som i žabica. Pritom se som čudi isto kao i gljiva u prethodnom epigramu što to nekakva čudna naprava radi u njegovoj bari.

„Som:
Što se to bijeli u mojoj bari?
Kakvi su to čudni novi stanari?“ (Zidar-Bogadi, 2016: 10)
Na to mu je žabica odgovorila,
„Žabica:
Ma, nisu to novi stanari.
To jedan štednjak mjesečari
i svako malo ga nađu u bari!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 10).

U prethodna dva epigrama možemo vidjeti kako nam književnica ukazuje na to da čovjek konstantno odlaganjem otpada u prirodu ugrožava stanište biljaka i životinja. Svjesni smo koliko je otpad velik problem današnjice te ovi kratki epigrami od svega nekoliko rečenica mogu dati djetetu jasnu poruku što se događa s biljnim i životinjskim svijetom ukoliko zagađujemo okoliš raznim otpadom. Autorica je prikazala na pomalo duhovit način zabrinutost, ali i zbunjenost životinja kada im se u njihovo morsko stanište pojavi odjednom veliki štednjak ili pak u travi pronađu perilicu za rublje.

Osvrnemo li se na poduži igrokaz pod naslovom *Kokoš kod frizera* vidjet ćemo kako je autorica na duhovit način prikazala opsjednutost čovjeka vanjskim izgledom. Autorica je navedeno prikazala kroz razgovor između kokoši i frizera.

„Kokoš:

Dobar dan vlasniku ovog lijepog salona!

Ja bi htjela frizuru kao Madonna!

Tu malo kovrča, tu ravno pa na stranu,

to je sad, čujem, moderno u Milanu!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 34).

Međutim na svaki prijedlog frizera kokoš je imala primjedbu i nikada nije bila zadovoljna.

„Frizer:

Koliko vidim, a još nisam slijep,

vama bi savršeno pristajao rep!

Kokoš:

Ah, samo ne rep, tako vam škarica.

S konjskim repom izgledam kao starica“ (Zidar-Bogadi, 2016: 35).

U igrokazu *Kokoš kod frizera* možemo uvidjeti elemente basničnosti. Već na samom početku kao glavni lik pojavljuje se životinja, kokoš. Igrokaz nam otkriva i pouku koliko zapravo smiješno izgledaju ljudi koji se brinu samo o vanjskom izgledu i koji su u prevelikoj mjeri opterećeni modnim svijetom.

Zaboravni krokodil u igrokazu *Žirafa i krokodil u zoološkom vrtu* prikazuje ljude koji nemaju nikakvih želja, a ni ciljeva. Krokodil prikazuje ljude koji za svoga života nisu stekli lijepa sjećanja.

„Gospođa žirafa:

Mene ti sjećanje na djetinjstvo u prošlost stalno vuče.

Pa sanjam, sanjam da sam kod kuće!

Gospodin Krokodil:

Draga, mene ti sjećanja uopće ne muče,

Ja ti odmah zaboravim što je bilo jučer!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 67-68).

Igrokaz *Prodavaonica na kraju grada* govori o tome da se ne može baš sve na ovome svijetu kupiti u dućanu. Na temelju dijaloga između prodavača i kupca uvidjet ćemo što se to ne može baš kupiti novcima.

Mjesto radnje ovog igrokaza je prodavaonica u koju ulazi nasmijan kupac te traži nešto veoma neuobičajeno.

„Kupac:

Dobar dan svaki dan!

Ja želim deset dekagrama znanja iz crtanja!

Prodavač *(zbunjen*):

Nažalost! Baš to ne držimo.

Ali svratite za par dana.

Imate ćemo letećih tanjura i banana.

Imat ćemo čizme od sedam milja,

i podvodne tramvaje, zbilja!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 52).

Kupac baš i nije bio zadovoljan odgovorom prodavača, pa je pokušao još jednom.

„Kupac:

O, baš vam hvala. Ponuda i nije tako mala.

Ali ja, zapravo, trebam ideje za pripovijetku.

Prodavač *(još zbunjeniji)*:

Nažalost, ni to ne držimo.

Ali imamo morskog kita zarobljenog u krletku“ (Zidar-Bogadi, 2016: 53).

Kupac je bio zadovoljan ljubaznošću prodavača, ali ipak nije dobio ono što je tražio.

„Kupac *(šapće)*:

Vrlo ste ljubazni, najljepša hvala!

No, recite, mogu li kod vas nabaviti kilogram hrabrosti?

Prodavač *(briše suze vrhom svoje kravate)*:

Jako mi je žao,

dragi gospodine.

Jučer smo prodali tri posljednje kile

lovcu na marsovce i krokodile!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 54).

Igrokazom *Prodavaonica na kraju grada* Nada Zidar-Bogadi htjela nam je poučiti kako se sve na ovome svijetu ne može kupiti. Zapravo je najlakše otići u prodavaonicu i kupiti ono što na treba. Međutim za one vrijedne stvari u životu treba se potruditi. Primjerice, znanje iz crtanja moramo sami steći vlastitim trudom i radom, a ne tražiti u dućanu. Isto tako je i s hrabrosti, to je nešto je u nama ili ju pak moramo sami razvijati.

Igrokaz koji je prožet humorom i šalom, a glavni nositelj radnje je životinja, odnosno komarac nosi naslov *Komarac u kazalištu*. Ovaj kratak i dinamičan igrokaz na duhovit način prikazuje kako je komarac bio glavna zvijezda kazališta, čak i pored odličnih glumaca i redatelja.

Sve je započelo kada je komarac doletio u kazalište i počeo pomalo nervirati glumce.

„Glumica:
Taj je komarac, sasvim nepripremljen,
bez kostima i kazališne maske,
izletio iz moje prastare perike
ravno na stare kazališne daske“ (Zidar-Bogadi, 2016: 72).

Svi glumci umjesto da su izašli na scenu i izveli kazališnu predstavu, lovili su komarca koji im je vješto bježao.

„Glumica:
Jedan je glumac pao na nos,
drugi se polomio skroz naskroz!
Glumac:
Publika je mislila da ih ne boli
ili da se predstava otela kontroli“ (Zidar-Bogadi, 2016: 73).

Međutim, idućeg dana komarac je postao glavna zvijezda u novinama. Sve novine pisale su o komarcu koji je zaslužan za tako zabavnu predstavu. Predstavu, koja se zapravo nije niti održala već je publiku zabavio jedan komarac.

„Kazališni kritičar:
Vidio sam predstava mali milijun.
No, pljesak za sinoćnju izvedbu zaslužuje on.
Komarac!
Jer, premda neugledan i sasvim sitan,
u sinoćnju je predstavu unio – ritam!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 74).

Iz navedenih citata možemo uočiti da je kroz cijeli igrokaz prisutna rima te je samim time ovaj igrokaz dobio još veći doživljaj dinamičnosti i humora.

U igrokazu *Mačka u galeriji slika* „autorica uz dinamične događaje provlači i neke poruke. Primjerice, kako je smiješno i apsurdno misliti i brinuti se o važnosti i

osjetljivosti eksponata izloženih u galeriji i muzejima“ (Zalar, 2016 prema Zidar-Bogadi, 2016).

U navedenom igrokazu glavni likove radnje u životinje, odnosno mačka i miš. Mačka je zaposlena u galeriji kao čuvarica iz razloga jer je puno ljepše vidjeti mačku, nego primjerice malenog miša.

„U jednoj galeriji slika zaposlili su maču
kao čuvaricu. Rekoše, bolje da uz umjetnine
vidimo mačku, a ne miša ili poljsku voluharicu.
Konzerve mačje hrane obećaše joj kao džeparac!“ (Zidar-Bogadi, 2016: 31).

Ali, jedan mali miš ipak je zalutao u galeriju.

„Mačka *(strogo)*:
Mišu, stoj! Ne prilazi tim slikama preblizu!
Te se slike samo gledaju, a ne grizu!!!
Miš: Oprosti, mačko, to mi je mana,
moji me brci vuku tamo gdje je hrana!
A ove slike s hranom danima bih gledao,
ali kod kuće, kad me uhvati nadahnuće“ (Zidar-Bogadi, 2016: 32).

Dok je mačka grdila miša, u galeriju uđe leptir. Mačka i tada ljutito krene prema leptiru i nadi da će ga uspjeti potjerati iz galerije.

„Mačka se zaletjela prema slici na zidu,
skočila u namjeri da ulovi leptira
i pritom sa zida srušila skupocjenu sliku.
Što je potom bilo, za dječji igrokaz nije.
Mačka je bez svog džeparca ostala,
a miš se toj zgodi i dandanas smije! (Zidar-Bogadi, 2016: 33).

Još jedan šaljiv duhovit igrokaz koji nas može zabaviti, ali i mnogočemu naučiti. Mačka je pod svaku cijenu htjela zadržati posao tako što je druge životinje tjerala iz galerije, a na kraju je i sama ostala bez „svog džeparca“. Pouku ovog igrokaza možemo i usporediti s jednom poslovicom koja glasi: „Tko se zadnji smije, najslađe se smije!“.

Prema navedenim primjerima epigrama i igrokaza iz knjige *Kokoš kod frizera* možemo zaključiti da oni sadrže elemente karakteristične za basnu. Glavni likovi su životinje, a postupci životinja i način na koji one razgovaraju otkrivaju nam ljudske osobine.

Primjerice kokoš koje je opsjednuta vanjskim izgledom, krokodil koji nema ciljeva i želja u životu, mačka koje je svojim ponašanjem prema drugim životinjama naštetila jedino sebi i slično. Autorica je na duhovit način, dijalogom između životinja i rimom prikazala koliko su pojedini postupci čovjeka smiješni i apsurdni. Stil pisanja je jednostavan, prožet rimom koja daje dodatnu vedrinu i šaljivost. „Stil pisanja Nade Zidar-Bogadi jednostavan je i blizak predškolskoj i školskoj djeci. Rima nije ukočena i sama sebi svrhom, a temeljna je vedrina koja lako prelazi i preko najozbiljnijih tema“ (Zalar, 2016 prema Zidar-Bogadi, 2016: 97).

5.2. Poezija

Književnica Nada Zidar-Bogadi osim spomenutih basni, priča za djecu te brojnih igrokaza obogatila je hrvatsku književnost i svojim poetskim zbirkama. Prva knjigu poezije za djecu objavila je 1984. godine pod nazivom *Mjesečev sin*. Kasnije izašle su i knjige pjesma *Nikad bliže mjesecu*, *Šešir pun mjesečine* te *Sudbina ruže*. Pjesnički dar Nade Zidar-Bogadi svakako je prepoznat, a to nam potvrđuje i činjenica da je upravo njezin pjesnički rad objavljen u mnogim antologijama i zbirkama poezije. Poeziju autorice možemo pronaći u časopisima za djecu te u čitankama. Napokon je nakon godina stvaranja pjesama izašla knjiga *Plavi san* koja sadrži izbor pjesama književnice Nade Zidar-Bogadi. (Zidar-Bogadi, 2014: 62-63).

5.2.1. Plavi san

Zbirka pjesama *Plavi san* sastoji se od tri ciklusa. U prvom ciklusu nalaze se šest pjesama iz prve objavljenje knjige pjesama *Mjesečev sin* pod naslovom Mjesečev sin, *Sijač priča*, *Najteže je krojačima*, *Kad je moja seka čarala*, *Najljepše je ljeto imati za druga* i *O zmajevima*. U pogovoru knjige *Mjesečev sin* Skok (1984) navodi kako „začuđenost, radoznalost, upitnost, razigranost, vedrinu, humorističku transpoziciju jave i njezinu imaginacijsku preobrazbu nose u sebi dječje pjesme Nade Zidar-Bogadi.“ (Skok, 1984 prema Zidar-Bogadi, 2014: 66). U navedenim pjesmama možemo

primijetiti i utjecaj drugih književnika na stvaranje Nade Zidar-Bogadi, primjerice utjecaj balogovske i paljetkovske poezije. Pjesme poput *Sijač priča* i *Kad je moja seka čarala* pokazuju elemente ludističke poetike u kojima se dijete poziva na igru (Skok, 2014 prema Zidar-Bogadi, 2014: 69). Tome nam svjedoče stihovi iz pjesme *Sijač priča* koju ćemo navesti kao primjer.

„Kad ja budem velik kao tata,
bit ću sijač i priče svijetom sijati.
I sva će se djeca igrati smijeha
i samo se smijati, smijati, smijati“ (Zidar-Bogadi, 2014: 8).

Navedeni stihovi pjesme *Sijač priča* samo su jedan od primjera ilustrativnih pjesama koje su ispunjene razigranim, ludističkim motivima.

U prvom ciklusu zbirke nailazimo i na animalističke motive koje književnica rado unosi u velik broj svojih književnih stvaranja. Animalistički motiv, drugim riječima možemo reći da je to ujedno i element basničnosti prepoznajemo u pjesmi *O zmajevima*. Kratka pjesma u kojoj je autorica „oživjela zmajeve“ u samo nekoliko stihova.

„Svatko pametan
zna da je on biće
koje koristi vatru
za piće“ (Zidar-Bogadi, 2014: 12).

Autorica se u ovoj pjesmi poigrala i rimom, stih je slobodan te nema interpunkcijskih znakova.

Drugi ciklus zbirke sastoji se od dvadeset i jedne pjesme iz knjige rukopisa pjesama pod nazivom *Čaj od šimširovine*. Navedeni rukopis nikada nije objavljen, ali je 1986. godine dobio nagradu na natječaju za poticanje suvremenog stvaralaštva. (Gabelica, 2015). U drugom ciklusu nailazimo na pjesme vezane uz ljubav prema prirodi i očuvanju prirode te pjesme o moru, jedna od najdražih tema književnice. Primjer su pjesme pod nazivom *Zimska tema, Dijete pred morem, More i ja, licem u lice*. U navedenim pjesama književnica veliča prirodu te joj se divi. Zanimljiva je i pjesma pod naslovom *Umjetna pjesma* u kojoj književnica želi prikazati problem svakodnevnice. Kao problem navodi kako su ljudi u tvornicama proizveli umjetne biljke, životinje i hranu. Na kraju pjesme iznenadila nas je sarkastičnim, ali nažalost istinitim stihom.

„Možda je i Mjesec- umjetan!“ (Zidar-Bogadi, 2014: 33)

Navedenim stihom možemo vidjeti sarkazam u pisanju književnice, ali i njezinu zabrinutost za prirodu i okoliš koji nas okružuje.

Autorica je voljela diviti se moru te ima nekoliko primjera pjesama iz zbirke koje govore o moru. Jedna od njih je pjesma *More i ja, licem u lice*. Književnica u pjesmi promatra more te se divi ljepoti prirode koju ne gleda samo svojim očima, već i srcem.

„Promatram te kad si brijeg
iza kojeg se Sunce miče.
Tu šumi modrina modru pjesmu,
tu stapka dana niče“ (Zidar-Bogadi, 2014: 18).

Treći ciklus *Plavi san*, po kojemu je cijela zbirka dobila ime sastoji se od osamnaest pjesmica (Gabelica, 2015). U trećem dijelu nailazimo na pjesme o prirodi koje su pune pjesničkih, impresivnih slika. Neke su pjesama nose naslov *U zelenim očima proljeća*, *Snježna ptica zime* te *Proljetni dan*. Pjesma *Proljetni dan* ispunjena je pjesničkim slikama, a dodatni doživljaj nam pruža i rima koje se proteže kroz sve stihove.

„Sunce se čitavog proljetnog dana
spuštalo s modrog tobogana.
Procvala breskva u krošnji je splela
čitav roj zujavih pčela“ (Zidar-Bogadi,2014: 42).

Književnica je kroz pjesme *Proljeće u Zagrebu*, *Jesen kakvu poznajem* i *Zima u gradu* prikazala prirodu u urbanoj sredini, prirodu grada Zagreba koji joj je trenutno blizak. Autorica nam je uspjela prikazati dio prirode ovog užurbanog grada u pjesmi *Proljeće u Zagrebu* gdje ljudi prirodu jedva i zamjećuju (Gabelica, 2015).

„Krošnje su si ptičji cvrkut
kao loptu dodavale,
tratinčice su hrabro
gradske ulice pretrčavale“ (Zidar-Bogadi, 2014: 41).

Književnica nam je dočarala i godišnje doba jesen u pjesmi *Jesen kakvu poznajem*.

„Još se ne predaju ruže u cvatu,
još im sunce rumeni lice.
Još zeleno ne odbacuje krošnje
ni parovi raspjevane ptice“ (Zidar-Bogadi, 2014: 49).

Ipak, jesen počinje kada krošnje više nisu zelene, a sve prirodu krase jesenji kesteni.

„Sve dok jednoga dana
stari kestenjar ne donese nešto jesenje.
O, da! To je jesen kakvu poznajem –
kad ulicom zamiriše kestenje“ (Zidar-Bogadi, 2016: 49).

Osim motiva iz prirode, u trećem ciklusu zbirke *Plavi san* zamjećujemo i tradicionalne animalističke motive u pjesmama *Janina mačka* i *Ljubomorna mačka*.
U pjesmi *Ljubomorna mačka* književnica životinji pridaje ljudsku osobinu, a to je ljubomora.
„Ta mačka više ne prede,
ta mačka više ne jede.
Ljubomora ju je smlavila,
najradije bi miša zadavila“ (Zidar-Bogadi, 2014: 54).
Zabrinutost prema problemu zagađivanja okoliša osim u pričama i igrokazima, književnica je pokazala i u svojim pjesmama. O toj temi govori nam jedna pjesma iz zbirke *Plavi san,* to je ujedno i posljednja pjesma u zbirci koja naziv *Dar bari*. Pjesma govori o kućanskim elementima koje je čovjek bacio u okoliš.
„Ostarjeli hladnjak i oronuli štednjak,
dobri prijatelji stari,
jednog su se jutra probudili u bari.
Njihovi su ih gospodari darovali bari“ (Zidar-Bogadi, 2014: 56).
Književnica je u pjesmu uvela i humor, odnosno možemo reći da na duhovit način ismijava ljudsku nemar.
„Živahne će si žabice prije odlaska na travu
na štednjaku kuhati čaj i kavu,
Ako ih pak sunce počne prekomjerno zagrijavati,
u hladnjaku bi žabice mogle odspavati“ (Zidar-Bogadi, 2014: 56).
Iz navedenih primjera pjesama zbirke *Plavi san*možemo uvidjeti ljubav književnice prema prirodi, krajoliku, nebeskim tijelima, ljubav prema životinjama i prema gradu u kojem je bez obzira na užurbanost života primijetila prirodne ljepote krajolika tijekom svih godišnjih doma. Možemo zamijetiti i raznolikost motiva koji se javljaju u pjesmama. Od motiva iz prirode do animalističkih motiva koji se javljaju ne samo u

pjesmama već i u drugim književnim vrstama koje je književnica stvarala. Svoju ljubav i privrženost prema životinjama naglašava i u pjesmama gdje kao i u drugim književnim vrstama uočavamo karakteristične elemente basničnosti. Stihovi su uglavnom ispunjeni ritmom, a gotovo svaki stih je jedna pjesnička slika prepuna emocija i moralnih pouka. „Pjesničko umijeće ove antologijske pjesnikinje čini ovu zbirku kolažom pjesama za svaku dob – djeci i mladima pokazuje kako svijet promatrati pjesničkim očima, a odrasle na to podsjeća“ (Gabelica, 2015: 78). Književnica nam poezijom daje jedan optimističan pogled na svijet i prirodu koja nas okružuje, ali pojedinim stihovima nas i upozorava na probleme današnjeg svijeta. Prema Gabelica (2015) „riječ je o jednoj od onih knjiga koje se mogu pročitati u jednome dahu, ali za duboko razumijevanje zahtijevaju ponovno čitanje, redak po redak, uz zastajanje nad stihovima koji nas posebno dirnu – baš kako bi se poezija i trebala čitati“ (Gabelica, 2015:78).

5.3. Slikovnice

Među velikim i raznolikim opusom književnih djela Nade Zidar-Bogadi možemo pronaći i slikovnice. Jedne od najpoznatijih slikovnica književnice nose naslov *Volite li životinje?* objavljena 2012. godine te posljednja slikovnica *Vrtni patuljak* objavljena 2017. godine. Navedene slikovnice osim zanimljivog teksta namijenjenim za najmlađe sadrže pregršt kreativnih i likovno vrijednih ilustracija. U slikovnici *Vrtni patuljak* nalazimo ilustracije umjetnice Korine Hunjak, a priča govori o djevojčici i njezinom odrastanju. Književnica pričom u čitatelju pokušava probuditi pitanje o odrastanju, jesmo li odrasli te jesmo li odrastanjem izgubili dijete u sebi. Slikovnica *Volite li životinje* sadrži šaljiv tekst prožet humorom, a neizostavno je naglasiti i bogate ilustracije umjetnika Tomislava Tomića. Stoga je ova slikovnica i dobitnica nagrade „Grigor Vitez“ za ilustraciju.

5.3.1. Volite li životinje?

Knjiga *Volite li životinje* sadrži ukupno deset priča o životinjama, kućnim ljubimcima te o njihovim vlasnicima. Riječ je od duhovitim proznim tekstovima, pričama koje su namijenjene djeci. Književnica i sama kaže da veoma voli životinje, a

to možemo vidjeti iz prethodno navedenih književnih djela te u samom naslovu knjige *Volite li životinje?* „U djetinjstvu sam imala brojne kućne ljubimce. Zato valjda toliko volim pisati o životinjama. Ako negdje u prolazu spazim napuštenu mačku, odmah joj postanem hraniteljicom, braniteljicom i timariteljicom!“ (Zidar-Bogadi, 2012). Priče koje nalazimo u knjizi nose naslov *Volite li životinje?*, *Miš nije psihijatar*, *Leteće zlatne ribice*, *Prvi zajednički objed*, *Juha od kornjačevine*, *Kad vaša mačka kaže: Roaarrr!*, *Lovački pas i policijska kapa*, *Problemi odrastanja bonsai slona*, *Mačka u hotelskoj sobi*, *Tko ne voli životinje ne voli ni ljude*. Navedeni naslovi okarakterizirani su kao humoristične priče koje na duhovit način savjetuju djeci kako postupati prema kućnim ljubimcima, što je sve potrebno pružiti životinji, što znači briga o životinjama.

U prvoj priči, koja ujedno ima i isti naslov kao i naziv knjige *Volite li životinje* autorica savjetuje čitatelje oko samog odabira kućnog ljubimca. Autorica u priči naglašava da ukoliko se odlučimo na to za udomimo životinju to će znatno promijeniti naš život. Iz tog razloga veoma je važno da istinski želimo kućnog ljubimca, a osim toga moramo biti sigurni koju životinju želimo imati.

„S kim ćete se u budućnosti družiti, kamo i kome odlaziti, kako se odmarati, kako živjeti – ovisi o tome koju ćete životinju odabrati.

Nemojte da vam, kao budućem vlasniku angora mačke, padne na pamet da se i dalje družite s osobama koje vole lovačke pse“ (Zidar-Bogadi, 2012: 3).

Na humoristočan način prikazuje da imati kućnog ljubimca nije lako te su i one veoma zahtjevne.

„Nemojte biti konzervativni. Mačku koja lovi kućne miševe (teško je već i njih naći) i spava u pepelu može se vidjeti još jedino u slikovnicama. Današnje mačke mažu se mirisnim uljima, lakiraju pandžice i friziraju repove.

A tek psi? Za njih su izmišljene dezodorans kolekcije, šilt-kapice i leće za oči različitih boja“ (Zidar-Bogadi, 2012: 3).

Književnica u priču unosi i poslovice, što pričama daje dodatnu duhovitost i šaljivost.

„Mogućnost da nađete svoju životinju su velike. Treba samo tražiti. Jer, tko traći taj i nađe.

Nećemo valjda sumnjati u stare poslovice!“ (Zidar-Bogadi, 2012: 4).

U priči *Prvi zajednički objed* književnica se dotaknula teme hranjenje životinje. Na šaljiv način nam govori o tome da svaka životinja ima svoje zahtjeve oko hrane, a na

nama je da to prepoznamo, a da pritom to bude najbolja hrana za životinju i da za nas to prođe što lakše.

„Najvažnije je da vi, kao vlasnik, ne izgubite živce. Recimo, kupili ste stotinu kilograma teletine, a vaša mačka bi radije svinjetinu ili svježu pastrvu iz Bregane. Papagaj pak hoće samo sipinu kost iz Atlanskog oceana. A pas neće ništa drugo nego kokoši iz okolice Zeline“ (Zidar-Bogadi, 2012: 9).

Znamo i da mačka voli miševe, pa nas književnica upozorava da ukoliko u susjedstvu imamo primjerice prijatelje koji vole miševe ili hrčke i na to moramo paziti.

„Povremeno ipak pogledajte nije li se broj miševa u prijateljevu stanu smanjio. Prekontrolirajte i stanovništvo u krletki (ako postoji!) i akvariju. Nedostaje li netko, smjesta požurite u prvu veterinarsku stanicu“ (Zidar-Bogadi, 2012: 9).

Ako je u pitanju higijena kućnog ljubimca, književnica je u priči *Kad vaša mačka kaže Roarrr!* govori i o toj temi. Kada je u pitanju kupanje ljubimca tu nema problema, ali kako navodi Zidar-Bogadi s mačkom ovdje nastaju problemi. Usporedila je kupanje mačke s ljudima te da se mačke toliko boje kupanja kao mi ljudi što se bojimo smaka svijeta.

„Većini mačaka je kupanje kao ljudima smak svijeta: tiha jeza i užas! Zato vam za kupanje vašeg ljubimca preporučujem debele gumene rukavice, mrežicu za leptire, kuhanu kobasicu, hrpu flastera i nekoliko bočica tableta za smirenje“ (Zidar-Bogadi 2012).

Književnica daje i savjete kako da provjerimo voli li se naš kućni ljubimac kupati i kako reagira na vodu.

„Evo kako ćete to učiniti: uzmite posudu punu vode i iznenada je izlijte na usnulu životinju. Ako je vaša mačka prava mačka, ona uvijek ima jedno uho budno (ili oko!) i nikada je nećete moći iznenaditi“ (Zidar-Bogadi, 2012: 16).

U priči *Lovački pas i policijska kapa* Nada Zidar-Bogadi govori o tome da naši kućni ljubimci mogu ponekad biti i bolesni.

„Najbolje je da nikada ne kupite bolesnu životinju ili onu koja će uskoro biti bolesna. I s čovjekom je gnjavaža kada je bolestan, a sa životinjom je ta gnjavaža dvostruka“ (Zidar-Bogadi, 2012: 17).

Autorica navodi kako životinje koje su nesretnije ili pak depresivne češće budu bolesne. Što možemo učiniti da naš kućni ljubimac ne bude nesretan?

„Pripazite zato da vaši kućni ljubimci prije spavanja ne gledaju strašne ili loše filmove. Ne vičite na njih ako u igri prevrnu kakvu skupocjenu kinesku vazu s maminim cvijećem, ako izgrizu bakin stogodišnji goblen ili naprave malu mlaku u dnevnoj sobi, posred najljepšega perzijskog tepiha u kvartu. Ne pričajte pred njima o svojim životnim problemima: teškom zadaćama, testovima, lošim ocjenama“ (Zidar-Bogadi, 2012: 18).

Ljubav književnice Nade Zidar-Bogadi prema životinjama pokazuje i njezina posljednja priča u knjizi *Volite li životinje?* koje nosi zanimljiv naslov *Tko ne voli životinje ne voli ni ljude*.

„Sve su životinje društvena bića. I vi ćete to vrlo brzo spoznati. Jednoga će vam lijepog dana, primjerice, vaša ljubimica mačka samo dovesti pred kućna vrata svoju mnogobrojnu obitelj: četiri pjegave curice i tri tigrasta dečkića. Budite sretni ako ne usvoji i djecu svoje nestale prijateljice iz susjedstva: mače su, naime, vrlo osjećajna bića“ (Zidar-Bogadi, 2012: 21).

Književnica je ovom posljednjom pričom zapravo zaključila kako nećemo pogriješiti uzmemo li kućnog ljubimca te da nam nikad u životu s njima neće biti dosadno.

„Sa životinjom u kući sve je drukčije!

Vi ste u posljednji trenutak taj „tetrapak“ civilizaciji rekli svoje povijesno NE! I umjesto s računalom, odabrali ste druženje sa šumskim ježom i parom puhova.

Na zid svoje sobe napisali ste: TKO NE VOLI ŽIVOTINJE NE VOLI NI LJUDE!

Za vas još nije prekasno!“ (Zidar-Bogadi, 2012: 22).

Oni koji vole životinje, prema mišljenju književnice, zasigurno će reći da im je život s kućnim ljubimcem puno zabavniji i dinamičniji.

„Zapravo rijetki su životinjoljupci svjesni da im je, dok nisu imali kućnog ljubimca, život bio monoton, siv kao autocesta od Maribora do Beča. Samo malobrojni će priznati da su znali danima sjediti ispred televizora i puštati korijenje poput krumpira“ (Zidar-Bogadi, 2012: 3).

6. ZAKLJUČAK

Tema ovoga diplomskog rada je basne i basničnost u djelima književnice Nade Zidar-Bogadi. Cilj diplomskog rada bio je analizirati basne suvremene književnice Nade Zidar-Bogadi te prikazati elemente basničnosti u ostalim djelima autorice. Kako bi što bolje razumjeli temu bilo je potrebno na početku rada dati opći teorijski prikaz o postanku i razvoju basne, osobinama likova te o važnosti uključivanja basne u razrednu nastavu. Tvrdnja da basne imaju vrijednost za dijete, ali i vrijednost u nastavi pokrjepljuje činjenica da se pojedine knjige basni poznatih basnopisaca nalaze na popisu lektire, čitaju se u udžbenicima te u čitankama za hrvatski jezik. „Zbog pouke koju nose, a koje su uvijek okrenute dobru i pozitivnim vrijednostima basna je uključena u nastavu i ističu se njene didaktičko-pedagoške vrijednosti“ (Grahovac-Pražić i Vukelić, 2007: 104).

Zbirka basni *Sretan cvrčak* primjer je modernih basni, a takav naziv dala im je i sama autorica u podnaslovu knjige. Čitajući i analizirajući basne Nade Zidar-Bogadi možemo uvidjeti da je autorica zaista uvođenjem novih elemenata u basnu osuvremenila ovu veoma staru književnu vrstu. Svaka basna koju možemo pronaći u zbirki ima poznatu kompoziciju basni koju je autorica preuzela od drugih basnopisaca. Svaka basna ima i moralnu poruku koja nije nigdje napisana očito, već moramo sami doći do nje razmišljajući o pročitanoj basni. Ono što je novo i svakako osuvremenilo basnu jest pojava novih likova. Nada Zidar-Bogadi osim ustaljenih, nama poznatih likova životinja uvodi biljke, kukce i slično. Nikada prije nismo čitali basnu u kojoj je glavni nosilac radnje muha ili lopoč. Također, književnica se pomalo igrala s nama poznatim osobinama i karakteristikama životinja. Primjerice u basni *Talentirana žaba* vidjeli smo da lisica baš i nije najlukavija životinja kako je to dosada bilo u basnama, već postoje i životinje koje su uspjele nadmudriti čak i lukavu lisicu.

Na temelju analiziranih zbirki igrokaza, poezije i priča književnice Nade Zidar-Bogadi mogli smo primijetiti da se elementi karakteristični za basnu javljaju i u ovim navedenim zbirkama. U zbirki igrokaza uglavnom su protagonisti životinje što možemo zaključiti u samom naslovu zbirke *Kokoš kod frizera*, a i u brojim igrokazima krije se snažna moralna poruka koja zapravo ismijava one loše i neprihvatljive ljudske osobine i postupke. Zbirkom poezije *Plavi san* književnica je još jednom pokazala svoju

očaranost prirodom, biljnim i životinjskim svijetom te nam je to vidljivo prikazala u njenim pjesmama. Svoju ljubav prema životinjama iskazala je i u slikovnici *Volite li Životinje* te cijelu knjigu posvetila upravo životinjama, načinom na koji bi mi ljudi trebali prema njima postupati. Zbog očaravajućih ilustracija koje prikazuju životinje knjiga je i dobitnica nagrade za ilustraciju.

Iako postoje brojne polemike oko toga da su basne djeci teško shvatljive te da je za dublji smisao basne potrebno veliko životno iskustvo, činjenica je da basnu djeca rado čitaju te ih nalazimo u čitankama za mlađe razrede osnovne škole. Književnica Nada Zidar-Bogadi svojim jednostavnim i šaljivim stilom pisanja svakako je basnu kao književnu vrstu približila djeci, a njezinu zbirku *Sretan cvrčak* čak možemo pronaći i na popisu ne obavezne lektire. Djeca čitanjem basne postupno shvaćaju da životinje predstavljaju ljude te uočavaju ljudske odnose koji su ponekad dobri, a ponekad kao što je i prikazano u basnama negativni.

7. LITERATURA

1. Blažetin, S. (2003). O basnama. U A. Pintarić (Ur.), *Zlatni danci 4* (str.10-14). Osijek: Pedagoški fakultet.
2. Brlić-Mažuranić, I., Ezop., La Fontaine, J., Halovanić, V., Krilov, I. A., Krklec, G., Lessing, G. E., Pančatantra. (2001). Basne. Zagreb: Školska knjiga.
3. Crnković, M. (1986). *Dječja književnost: priručnik za studente i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Čop, M. (1969). Emocionalno-etički doživljaj u obradi umjetničkog štiva. *Školski vjesnik: Časopis za pedagogijsku teoriju i praksu, 36(1-2), 76-82.*
5. Čop, M. (1979). Uvođenje učenika u alegorijsku i idejnu vrijednost basne. *Pedagoški rad: časopis za pedagoška i prosvjetna pitanja, 34(1-2), 59-66.*
6. Čubelić, T. (1980). Narodne pripovijetke. Zagreb: Zrinski.
7. Diklić, Z., Težak, D., Zalar, I. (1996). *Primjeri iz dječje književnosti*. Zagreb: Divič.
8. Ezop (1978). *Basne*. Zagreb: Mladost.
9. Gabelica, M. (2015). Krajnje je vrijeme za poeziju. *Književnost i dijete, 4(1), 74-78.*
10. Grahovac-Pražić, V., Vukelić, S. (2007). Basna kao poticaj u kreativnom izražavanju u razrednoj nastavi. *Metodički obzori, 2(1), 103-108.*
11. Javor, R. (2003). Slikovnice s basnama. U A. Pintarić (Ur.), *Zlatni danci 4* (str. 140-145). Osijek: Pedagoški fakultet.
12. Lagumdžija, N. (2000). *Basna u osnovnoškolskoj nastavi književnosti. Drugo dopunjeno izdanje*. Zagreb: HenaCom.
13. Peko, A., Munjiza, E. (2003). Smisao basne u obrazovanju. U A. Pintarić (Ur.), *Zlatni danci 4* (str. 165-171). Osijek: Pedagoški fakultet.
14. Petre, F., Škreb, Z. (1969). Uvod u književnost. Zagreb: Znanje.
15. Prodan, J. (2003). Stilski elementi u basni. U A. Pintarić (Ur.), *Zlatni danci 4* (str. 15-21). Osijek: Pedagoški fakultet.
16. Rosandić, D. (1986). Metodika književnog odgoja i obrazovanja. Zagreb: Školska knjiga

17. Sablić Tomić, H. (2003). Tipologija basne. U A. Pintarić (Ur.), *Zlatni danci 4* (str. 209-216). Osijek: Pedagoški fakultet.
18. Solar, M. (1982). Teorija književnosti. Zagreb: Školska knjiga.
19. Težak, D. (1996). *Basne: antologija*. Zagreb: Divič.
20. Turjačanin, Z. (1973). Jedna mogućnost obrade basne u 1. razredu srednje škole. *Život i škola, časopis za pedagoška i prosvjetna pitanja, 22(3-4), 116-118.*
21. Visinko, K. (2005). Dječja priča: povijest, teorija, recepcija i interpretacija. Zagreb: Školska knjiga.
22. Zalar, I. (1979). Suvremena hrvatska dječja poezija. Zagreb: Školska knjiga.
23. Zalar, I. (1991). Pregled hrvatske dječje poezije. Zagreb: Školska knjiga.

Popis književnih djela

1. Zidar-Bogadi, N. (2003). *Lopoč priče*. Zagreb: Edip.
2. Zidar-Bogadi, N. (2012). *Volite li životinje?*. Zagreb: Sipar.
3. Zidar-Bogadi, N. (2014). *Plavi san: izabrane pjesme*. Zagreb: Biblioteka mala.
4. Zidar-Bogadi, N.(2016). *Sretan cvrčak: moderne basne*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Zidar-Bogadi, N. (2016). *Kokoš kod frizera: izbor epigrama i igrokaza za djecu*. Zagreb: Semafor.

Prilozi

1. Slika 1: Ilustracija basne *Lisica i roda* ilustratorice Zlate Bilić
   Preuzeto sahttps://library.foi.hr/m3/kd1.php?B=20&sqlx=77576&ser=&sqlid=20&sqlnivo=&css=&H=&U=evo%20nas, 28. 5. 2019.
2. Slika 2: Ilustracija knjige *Izabrane basne* (Ezop, Krilov, La Fontaine, Ivana Brlić-Mažuranić) ilustratora Svjetlana Junakovića.
   Preuzeto sahttp://www.knjigolov.hr/katalog/Ivana-Brlic-Mazuranic-Ezop-Jean-de-La-Fontaine-Ivan-Andrejevic-Krilov/Izabrane-basne/8032, 28.5. 2019.
3. Slika 3: Ilustracija basne *Najljepši cvijet* ilustratorice Pike Vončine
   Preuzeto iz knjige *Sretan cvrčak* (Zidar-Bogadi, 2016).
4. Slika 4: Ilustracija basne *Sretan cvrčak* ilustratorice Pike Vončine
   Preuzeto iz knjige *Sretan cvrčak* (Zidar-Bogadi, 2016).